

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 24. Ἐπιπλέον συνδρομαὶ ἄρξονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑξῆς. Ἔτος καὶ εἰς ἑτήσια. — Γραφεῖον Αἰουθ. Ἐπιπέδου 23. Πανεπιστημίου 89.

4 Μαρτίου 1884

ΑΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ

[Μυθιστορία τῆς κυρίας Ouida (*Louise de la Ramée*).

Μετάφρασις Ἀγγέλου Βλάχου].

Συνέχεια καὶ τέλος ἰδὲ σελ. 132.

Ὁ Λέων Ῥέντσος πρὸς τὸν Δὸν Ἐκκελίαν Φερέρην.

Ἀγαπητέ μου φίλε, εἶχες δικαίον. Ἡ ὑπόνοιά μου περὶ τοῦ κόμητος Ἄλουρεδ μού φαρμακεύει τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ἡσυχίαν, τὰς ὁποίας ἀπολαύω ἐδῶ. Ἴσως εἶνε ἀπλή φαντασία, ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη σκιαζει ὅπως δῆποτε τὸν δρόμον μου. Ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Λαίδης Σάρτερος, ὑποφέρω μυριάκις περισσότερον. Ἄν εἶχα εὐκαιρίαν νὰ τῆς ὁμιλήσω περὶ τούτου, θὰ τὴν παρεκάλουν νὰ ἐξετάσῃ τὰ ἔγγραφα, ὅσα ἀφῆκεν ὁ κόμης. Ἄλλ' οὐδέποτε θὰ ἔχω τὴν τόλμην νὰ ὑπαινηθῶ τοιοῦτόν τι. Ἐπειτα, ἴσως εἶνε καὶ καλλίτερον νὰ μὴ μάθω τίποτε περισσότερον. Ἀπλῆ τις ἰδιοτροπία Λόρδου Ἀγγλου διὰ μίαν πτωχὴν Ἰταλίδα κόρην δὲν θ' ἀφῆκε βεβαίως ἔγνη εἰς τὴν μνήμην τοιοῦτου ἀνθρώπου, καὶ ἂν ἀκόμη τὴν ἠγάπησεν, ὡς ἡδύνατό τις νὰ ὑποβῆσῃ ἀπὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὅποιον εἶνε χαραγμένον ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ περιλαμίου τῆς δορκάδος. Οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι πατοῦν τόσας ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς χρυσαλλίδας, διαρκούσης μιᾶς μόνης θερινής ἡμέρας!

Ἡ εἰκὼν προχωρεῖ τὴν ὁμοιάζον με ἔργον τοῦ Καβαγιάν, καὶ αὐτὸ μὲ πειράζει. Ὁ Καβαγιάν εἶνε μέγας ζωγράφος, ἀλλ' ὑπερηφανεύομαι ὅτι δὲν τὸν μιμοῦμαι, ὡς καὶ κανένα ἄλλον. Ζωγραφίζω ὅτι βλέπω, ὡς τὸ αἰσθάνομαι, καὶ ἂν ἤθελα νὰ ἐμπνευσθῶ ἀπὸ κανένα ἀριστοτέχνην, θ' ἀνέβαινα πολὺ ὑψηλότερα· θὰ ἐπροχώρουν μέχρι τῆς Βενετίας, εἰς τὸν 15'. αἰῶνα. Ἡ Λαίδη Σάρτερος εἶνε πάντοτε ἀγαθὴ καὶ προσηνεστάτη πρὸς ἐμὲ, πάρα πολὺ καλὴ μάλιστα, διότι οἱ περὶ αὐτὴν σκανδαλίζονται φοβερά. Ἄμα τελειώσῃ ἡ εἰκὼν τῆς, θ' ἀναχωρήσῃ εἰς Μεσημβρίαν ἐπὶ τῆς θαλαμηγοῦ τῆς, καὶ τότε θὰ εὐρεθῶ μόνος, ἀπέναντι μακροῦ ἀγγλικοῦ χειμῶνος, ψυχροῦ καὶ μελαγχολικοῦ. Εἶθε μόνον νὰ ἔχω ἀρκετὸν φῶς, διὰ νὰ ἡμπορῶ νὰ ζωγραφίζω! Δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω τὴν ἰδέαν, ὅτι θὰ μείνω ἐδῶ αἰώνως, χάριν τῆς εὐζωΐας. Ἄν ὁ καιρὸς μ' ἐνόησῃ, ἐλπίζω νὰ ἔχω

τελειώσῃ περὶ τὸ Πάσχα. Δὲν θὰ ἔχῃ βεβαίως ἐπιστρέψει ἕως τότε, διότι, μετὰ τὴν διαμονὴν τῆς εἰς Κάννας, σκοπεύει νὰ μεταβῇ εἰς Λονδίον, καὶ ὅχι ἐδῶ. Σήμερον τὸ πρωὶ μὲ ἠρώτησεν αἰφνης ἂν δὲν ἤθελα νὰ ἐπιστρέψω αὐτὸν τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐπρόσθεσε δὲ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ νομίζω ὅτι ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ ἐξακολουθῶ χωρὶς διακοπὴν τὴν ἐργασίαν μου, ἂν ἡ ὑγεία μου καὶ αἱ εἴεις μου ἀπαιτοῦσιν εὐκράτερον κλίμα. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μ' ἐκύτταξε. Δὲν ἐνόουν ποῦ ἤθελε νὰ φθάσῃ, ἀλλ' ἠσθάνθη ὅτι ἐκοκκίνιζα, συλλογιζόμενος ὅτι δὲν εἶχα χρήματα, διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐδάπανησα ὅτι εἶχα διὰ νὰ ἔλθω ἐδῶ καὶ ν' ἀγοράσω χρώματα. Προτιμῶ δὲ ν' ἀποθάνω μᾶλλον παρά νὰ τῆς τὸ εἶπω. Ὅταν ἀκούω ὄλον αὐτὸν τὸν κόσμον νὰ ὁμιλοῦν περὶ ταξειδιῶν, νὰ σχεδιάζουν αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν ἐκδρομὴν, ὡς ἐλεύθερα καὶ εὐτυχῇ πτηνὰ, ἐνωῶ ὅτι ὁ πτωχὸς εἶνε πτηνὸν χωρὶς πτέρυγας, ὡς ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος ἀπτέρυγος, ὅστις εἶνε συγχρόνως χλεῦθ τῶν φυσιοδιπῶν καὶ κακὴ ἀστείότης τῆς φύσεως. Ὁ Λόρδος μὲ τὸ παράδοξον ὄνομα περὶ τοῦ ὁποίου ἤδη σοῦ ἔγραψα, ὠφελήθη πρὸ μικροῦ τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν εὐρέθημεν μόνον, καὶ ἦλθε νὰ μ' ὁμιλήσῃ. Μολοντί δὲν ὁμιλεῖ καλὰ γαλλικὰ, κατώρθωσα ἐν τούτοις ἂν τὸν ἐνοῶ. Ἐρχισε νὰ λέγῃ πράγματα ὅχι κολακευτικά περὶ τῆς Λαίδης Σάρτερος, καὶ ὅταν ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ μ' ἔδωκε νὰ ἐνοήσω, ὅτι εἶνε πολὺ πονηρὰ καὶ ἐρωτότροπος. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι τοῦτο μοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον, καὶ ὅτι δὲν ἤρμοζεν εἰς ἐμὲ, ὅστις τοσοῦτον εὐεργετοῦμαι ὑπὸ τῆς Λαίδης ν' ἀκούω ὅσα κακὰ εἶλεγε περὶ αὐτῆς. Ἠγέρθη τότε καὶ ἀνεφώνησε: «Πολὺ καλὰ! πλύνω τὰς χεῖράς μου.» Ἐπειτα μὲ εἶπεν, ὅτι ἦτο ἐτοιμὸς ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Στυριάν· θὰ ἤθελεν, ὑποθέτω, νὰ μὲ καταφέρῃ ν' ἀναλάβω ὑποχρέωσιν τινα· ἀλλὰ δὲν ἐνόησα νὰ ἦτο τοῦτο ἀναγκαῖον. Εἶνε δύο ἐδῶ, ὅτινες φαίνεται ὅτι ἀποδίδουν εἰς τὸ ταπεινὸν ἄτομόν μου πολὺ περισσότερὰν σημασίαν, παρ' ὅσον νομίζω ὅτι ἀξίζω. Εἶνε ἐρωτότροπος; δὲν τὸ πιστεύω· ἀλλὰ καὶ ἂν ἦγε, τί πειράζει; Ἐγὼ εἶμαι καλλιτέχνης, ἔργον ἔχω νὰ ζωγραφίσω τὴν εἰκόνα τῆς καὶ τὴν αἰθούσαν τοῦ χοροῦ, ἀλλὰ δι' αὐτὴν εἶμαι ἴσως κατώτερος καὶ

του σκουπιστού, ὅστις καθαρίζει τὸ ἄνδρον τοῦ πύργου τῆς ἀπὸ τὰ ξηρὰ φύλλα.

Σήμερον τὸ πρωὶ ἀκόμη εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ, καθ' ἣν ὤραν ἤρχιζα τὴν ἐργασίαν μου. Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν ἐξυπᾶ πρωὶ τὴν εἶδα δὲ πολλάκις καὶ τὴν ἀπῆντ' ἰμαλιστὰ εἰς τοὺς κήπους ὀλίγον μετὰ τὴν ἄτολμην τοῦ ἡλίου. — Διατί νὰ ἐργάζεσθε τό' φ'ι μεῖς εἶπε, βλέπουσα ὅτι ἔκαμνον βιάζεσθε νὰ πα' εἰώσετε; ἔβαρύνθητε λοιπὸν τὴν Ἀγγλίαν, τὴν ἐδῶ διαμονήν; — Ἀπῆντησα, ὅτι θὰ θεώρουν πολὺ ἄτοπον νὰ μὴ τελειώσω τὴν ἐργασίαν μου ἐντὸς εὐλόγου προθεσμίας. — «Καὶ ὅταν τελειώσετε, εἶπε κάπως ἀποτόμως ἀλλὰ μὲ πολλὴν χάριν, θὰ μ' ἀφήσετε, χωρὶς διόλου νὰ λυπηθῆτε;» Ἡσθάνθη ὅτι ὠχρίων, καὶ ἀπῆντησα, ὅτι μετὰ τὸ τέλος ὅλης τῆς ἐργασίας ἂν ἔμενον εὐχαριστημένη, δὲν θὰ ἡσθάνομην καμμίαν λύπην, ἀλλὰ μόνον εὐγνωμοσύνην. «Εὐγνωμοσύνη!» εἶπε, κάπως πειραχθεῖσα. Τί ὠραία ἦτο τὴν σκιμυρὴν ἐκείνην, φοροῦσα λευκὸν ἔνδυμα ἀπὸ κασιμίριον, στολισμένον μὲ μελανὰς σισύρας, καὶ καὶ κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖράς της κολοσσαίαν ἀνθοδέσμη ἀπὸ βασιλικὰ ῥόδα! — Ἡμεῖς σὰς ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην, ἀπῆντησεν ἐνθέρμως. Ἐστολίσατε τὴν οἰκίαν μου μὲ ὠραϊότατα ἔργα, κ' ἐκτὸς αὐτοῦ μ' ἐμάθετε νὰ αισθάνωμαι νὰ σέπτωμαι, καὶ μ' ἐκάματε νὰ ἐνοήσω τὴν κενότητα καὶ τὸν ἐγώισμὸν τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς μου.» Ἐγὼ δὲν ἔλεγα τίποτε· τί νὰ τῆς εἶπω; — Μοῦ φαίνεσθε, ἐπανάλαβε μετ' ὀλίγον, πολὺ ὑπερήφανος καὶ πολὺ μετρίοφρων συγχρόνως. Σκοπεύετε νὰ μείνετε ἐδῶ ὀλόμοнос, καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν μακρὸν καὶ ψυχρὸν χειμῶνα; Θὰ ἦσθε ἄξιος λύπης; δὲν φαντάζεσθε πόσον ψυχροὶ καὶ μελαγχολικοὶ εἶνε οἱ χειμῶνές μας.» Ἀπῆντησα, ὅτι δὲν τοὺς ἐνόμιζα μελαγχολικωτέρους καὶ ψυχροτέρους τοῦ ἐν Πρωμῆ, ὅταν φυσᾷ ὁ βορρᾶς. Ἐπειτα ἐπρόσθεσα, ὅτι δὲν θὰ ἦμην δυστυχῆς, διότι θὰ μ' ἔμενε πάντοτε ἡ ἀνάμνησις της καὶ ἡ εἰκὼν της! Ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσω τοιουτοτρόπως, ἀλλὰ δὲν ἐφάνη πειραχθεῖσα· ἐμειδίασε μάλιστα, μ' ἔδωκεν ἐν ἀπὸ τὰ τριαντάφυλλά της καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ προγευματίσω μαζὺ της. Κατ' ἀρχὰς ἐδίστασα, ἀλλ' ἐπέμεινε μὲ τὴν ἀγαθότητα, ὥστε δὲν ἠδυνήθη ν' ἀρνηθῶ. Ἡ μικρὰ Λαίδη Ἐρμιόνη ἦτον ἐπίσης εἰς τὸ πρόγευμα· σημείωσε δὲ, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος εἶχεν ἀκόμη ἐξυπνήσει. Ὁμιλήσαμεν, ἐγελάσαμεν... ἤμεθα εὐτυχεῖς. Ἡ ὀσμὴ τῆς ὑγρᾶς χλόης καὶ τῶν ῥόδων εἰσῆρχετο διὰ τῶν παραθύρων, τὰ ὅποια εἶχαμεν ἀφήσει ἀνοιχτά, διότι εἶχαμεν ὀψιμον ἀνοιξέν. Ὡ! εἶνε ὠραῖον πρᾶγμα ἡ ἀνάμνησις τοιούτων ὠρῶν, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ μέλλον δὲν ὑπόσχεται ἄλλο ἢ πτωχείαν καὶ ἀφάνειαν!

Αἴφνης τὴν ἰδέα τις μὲ καταλαμβάνει καὶ μὲ καθιστᾷ σχεδὸν παράφρον. Δὲν εἶνε ἀδύνατον... νὰ μ' ἀγαπᾷ!... Μ' ἀγαπᾷ! Τί νὰ κάμω! Δὸς με μίαν συμβουλήν· εἰπέ με τί φρονεῖς...

Ὁ Δὸν Ἐκκελίνος Φερρᾶρης πρὸς τὸν Λέωντα Ῥέντσον.

Δὲν δύναμαι νὰ σέ συμβουλευσω, τόσον μακρὰν εὐρισκόμενος, καὶ πρὸ τοσούτου χρόνου μακρυνθεὶς ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἄλλ' ὁ χαρακτήρ σου εἶνε εὐγενής, ἡ ὑπερηφάνειά σου εἶνε μεγάλη, καὶ τοσούτον ἴσως μεγαλειτέρα ὅσον σοῦ φιλονεικοῦν ἄλλοι τὸ δικαίωμα νὰ ἦσαι ὑπερήφανος. Πρᾶξε λοιπὸν κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ὑπερηφάνειάς σου. Πιστεύω κ' ἐγὼ εὐκόλως, ὅτι ἡ νέα αὐτὴ γυνὴ αισθάνεται συμπάθειαν πρὸς σέ· ὅτι δὲ τὴν συμπαθεῖς καὶ σὺ περισσότερον παρ' ὅσον φαντάζεσαι, πρὸ καιροῦ τὸ ὑποπτεύω. Ἄλλὰ τὸ πάθος αὐτὸ, σοῦ ὁμολογῶ, μοῦ φαίνεται ὅτι μόνον λύπας θὰ σοῦ προξενήσῃ. Ἄν ἦνε ἀνάγκη νὰ μακρυνθῆς ἀπὸ τὴν ὀλεθρίαν αὐτὴν ἐπίδρασιν, εἰπέ μοῦ το. Γνωρίζεις ὅτι τὸ βαλάντιόν μου, ὅσον πτωχὸν καὶ ἂν εἶνε, σοῦ εἶνε πάντοτε ἀνοιχτόν ἐδῶ δὲ τοῦλάχιστον θὰ εὐρῆς, ὅπως κ' ἐγὼ, τὴν εἰρήνην τῆς συνειδήσεως, καὶ ἂν ἀκόμη σέ παρακολουθήσωσιν ἐπὶ τῶν βουνῶν αὐτῶν οἱ πόθοι καὶ τὸ γόητρον τῶν ἀναμνήσεων.

Ὁ Λέων Ῥέντσος πρὸς τὸν Δὸν Ἐκκελίνον Φερρᾶρην.

Ἡ ἀγαθότης σου πρὸς ἐμὲ ὑπερβαίνει πᾶν ὅτι δύναται τις νὰ φαντασθῆ. Ἄν αὐτὴ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ Milton, θὰ μείνω καὶ θὰ τελειώσω τὰς τοιχογραφίας. Ἄν μείνη, ἔχεις δίκαιον, πρέπει ν' ἀναχωρήσω. Ἄλλὰ, τετέλεστοι διὰ παντός! Ὅπου καὶ ἂν ὑπάγω, ἔχασα πλέον τὴν ἡσυχίαν τῆς καρδίας μου.

Ἡ Λαίδη Σάρτερς πρὸς τὸν Κ. Θωμᾶν.

Καταπλεύσατε μὲ τὸν *Γλαῦκος* εἰς τὴν Μασσαλίαν, καὶ περιμείνατε ἐκεῖ νὰ σὰς τηλεγραφῶσῃ τὰς διαταγὰς μου.

Ὁ Λέων Ῥέντσος πρὸς τὸν Δὸν Ἐκκελίνον Φερρᾶρην.

Ἀνεχώρησεν! Ὑποθέτω ὅτι τὴν ἐπίεσαν κάπως, ἢ ὅτι μόνη της ἠθέλησε ν' ἀποφύγῃ πρὸς καιρὸν τὴν στενοχωρίαν τῆς θέσεώς της. Δὲν ἤξεύρω. Νομίζω ὅτι μ' ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἔχω ἔναυλον πάντοτε τὴν φωνὴν τοῦ γέροντος λόρδου, ὅστις μ' ἔλεγεν: *Εἶνε ποτηρὰ καὶ ἐρωτότροπος*. Ὅχι, ἔχω ἄδικον σφάλμα ζητῶν παρ' αὐτῆς περισσότερον ἢ ὅσον μοι ἔδωκε: προσήνειαν, χάριν, περιποιήσεις παντοειδεῖς, περισσότερον παρ' ὅσον εἶχα δικαίωμα νὰ ἐλπίζω. Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς της ἦλθε καὶ μ' ἀπεχαιρέτισεν, ἐνῶ ἐργαζόμεν ἔην εἰς τὴν εἰκόνα της, ἥτις σχεδὸν ἐτελείωσε. Ὀλίγιστα ἔχω ἀκόμη νὰ ἐγγίσω εἰς τὰς πτυχὰς καὶ εἰς τὸν σκύλον. «Ἄν κάμνη πολὺ ψυχρός, μοῦ εἶπε, θὰ εἶνε καλλίτερα νὰ ὑπάγετε εἰς τὴν Πρωμῆν, ἐκτὸς ἐὰν θέλετε νὰ ἔλθετε εἰς Κάννας, καὶ νὰ μὲ ζωγραφίσετε ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῶν φοινίκων.»

Ὁμίλει δὲ ταπεινῇ τῇ φωνῇ καὶ μὲ πολλὴν προσήνειαν. Μὲ πολὺν κόπον κατώρθωσα νὰ τὴν θεωρήσω ἀτάραχος καὶ νὰ τῆς ἀπαντήσω ἀπλῶς: «Ὅχι!» Ἐνόησεν, ὑποθέτω, ὅτι δὲν ἦτο ἐλλειψὶς εὐπρεπειάς, διότι δὲν ἀπῆντησε τίποτε, καὶ μ' ἔτεινε τὴν χεῖρα. Οἱ ὠραῖοί της ὀφθαλμοὶ ἦσαν πλήρεις δακρύων, καὶ οἱ ἰδιοὶ μου δὲ δὲν ἦσαν στεγνοί. Εἶχες δίκαιον, ἐξαίρετε καὶ ἀγαπητέ μου φίλε, ὅτε μ' ἔγραφεσ ὅτι ἐξ ὅλων αὐτῶν λύπαι μόνον μὰς περιμένουσι. Ἄλλ' ἡ ἰδική της λύπη θὰ παρέλθῃ γρήγορα· εἶνε καὶ θὰ εἶνε πάντοτε πλουσία, εὐτυχῆς, λατρευομένη, καὶ ἄπειρα πράγματα ἀπροσδόκητα θὰ τὴν διασκηδάξωσιν! Ἄλλ' ἐγὼ... ὅτι αισθάνεται δι' ἐμὲ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἀναμφιβόλως ἢ ἐνδιαφέρον, συμπάθεια, . . . ἀλλ' ὄχι καὶ ὁ θεῖος ἔλεος τῆς Δεσδεμόνας. Ἴσως τῆς ἐνέπνευσα καὶ ὀλίγον σεβασμὸν, διότι ποτὲ δὲν ἐκολάκευσα τὴν ματαιότητὰ της· ἀλλ' ὄχι... ἀδύνατον εἶνε νὰ μ' ἀγαπᾷ σπουδαίως. Ἄν τυχὸν εἶχα τὴν ἀδυναμίαν νὰ δεχθῶ τὴν εὐτυχίαν τὴν ὅποιαν ἤθελε μοῦ προσφέρει, θὰ μὲ περιεφρόνει διὰ παντός! — Δοκιμάζω σήμερον τὴν πρώτην ἡμέραν ἀγγλικῶν χειμῶνος. Τὸ ψυχρός εἶνε τρομερόν. Βρέχει, χιονίζει, πίπτει χάλαζα· μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ζωγραφίσω, κ' ἐξακολουθῶ ἐργαζόμενος εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Μοῦ μένει ἀκόμη νὰ τακτοποιήσω πολλοὺς σῦρτας καὶ πολλὰ ἰχνογραφήματα, χειρόγραφα καὶ εἰκονογραφίας. Τὸ δωμάτιον αὐτὸ εἶνε πολὺ ὠραῖον, καὶ τὸ ζωηρὸν πῦρ, τὸ ὅποιον σπινθηρίζει ἐντὸς τῶν δύο ἐστιῶν, κατὰ τὰ ἄκρα τῆς αἰθούσης, τὴν φωτίζει ὀλόκληρον διὰ χρυσιζόντος χρώματος. Θὰ ἦμην ἐδῶ ἐντελῶς εὐτυχῆς, ἂν . . . ἂν . . .

Παρεκάλεσα τὸν φίλον μου Βίκον εἰς τὴν Πρωμῆν νὰ πωλήσῃ ὅλας τὰς εἰκόνας ὅσας εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, ἔστω καὶ ἂν εὐρῆ μόνον εἰκοσι φράγκα δι' ἐκάστην, καὶ νὰ μοῦ στείλῃ τὸ ἀντίτιμον. Τότε δύναμαι νὰ φύγω, ἂν τῆς ἤρχετο ἔξαφνα, ὅπως συχνὰ συμβαίνει, ἢ ὄρεξις νὰ ἐπανάλθῃ, εἰδοποιούσα μόνον πρὸ μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν. Μ' ἔγραψε σήμερον τὸ πρωὶ ὠραϊοτάτην μικρὰν ἐπιστολήν. Ἄ! τί κόπον ἔδοκίμασα, διὰ νὰ τῆς ἀπαντήσω μ' ὀλίγας ψυχρὰς καὶ τυπικὰς λέξεις. Ἄλλὰ θὰ μὲ περιεφρόνει ἂν ἔπραττον ἄλλως. Εὐρίσκεται τὴν εἰς Κάννας πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. Μοῦ περιγράφει τὴν ἐπαυλὴν της μὲ τὰ ἐκ πορτοκαλλεῶν δάση της, τοὺς κήπους της, τοὺς ἐκ χρωματιστοῦ μαρμάρου τοίχους, αὐτὸν τὸν μικρὸν λιμένα, ὅπου ἡ θάλασσα εἶνε τόσον ἀνάβατος, ὥστε μόλις δύναται ν' ἀγκυραβολήσῃ ἡ θαλαμηγός της. Μὲ προσκαλεῖ νὰ ὑπάγω νὰ τὴν ἴδω καὶ νὰ τὴν ζωγραφίσω. Φαίνεται ὅτι ἀδιαφορεῖ ἐντελῶς διὰ τὴν πρώτην μου ἀρνήσιν. Πιστεύεις νὰ ἦνε τόσον σκληρὰ ὥστε νὰ παίξῃ μαζὺ μου τοιουτοτρόπως;

Ὅχι, εἶμαι τρελλὸς καὶ ἀχάριστος. Εἶνε ἀναμφιβόλως καλωσύνη της καὶ τίποτε ἄλλο. Ὡ! δὲν ἐσυλλογίσθη βέβαια ποτὲ της, ὅτι ἠδυνάμην νὰ ὑποθέσω ὅτι ὑποθέτω.

Ὁ κ. Χάλλυς πρὸς τὸν Λόρδον Λανδούδον.

Ἐν Κάννας.

Φίλτατέ μου, ἔδραμον ἐδῶ νὰ μείνω δύο ἡμέρας, διὰ νὰ ἴδω τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀμοιβαίας μας ἀγωνίας. Ὁ Βίκ ἦλθεν ἐπίσης, κατὰ τὰς συμβουλὰς μου ἔφερε δὲ εἰς τὸν λιμένα τῆς Villefranche καὶ τὸ παλαιὸν του ἀκάτιον. Ἡ Ἐρμέα δὲν φαίνεται εὐδιάθετος, καὶ σπανίως μοῦ ἀποτείνει τὸν λόγον. Τὴν ἠρώτησα νέα περὶ τοῦ Ῥέντσου, μ' ἀπῆντησε δὲ ξηρῶς, ὅτι εἶνε εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐργάζεται εἰς τὰς τοιχογραφίας. Δὲν ἐτόλμησα πλέον νὰ εἶπω τι περισσότερον. Σὲ κυττάζει τόσον παραδόξως, ὥστε σοῦ κλείει τὸ στόμα· τῆς ὠμίλησα ὑπὲρ τοῦ Βίκ, ἀλλὰ πολὺ ἀδέξιος φαίνεται, διότι μοῦ ἀπῆντησεν, ὡς ἂν ἔβαρύνετο, ὅτι εἶνε ἐλεεινὸν πρᾶγμα νὰ φέρῃ κανεὶς ἐν παιδίον πλησίον τοῦ Μόντε-Κάρλο καὶ ὅτι ὑπῆγε καὶ αὐτὴ νὰ τὸ ἴδῃ, χωρὶς ὅμως νὰ ἐνοήσῃ τί θέλητρον ἔχει· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ θέλητρον ὑπάρχει ὅπως δὴποτε, θὰ ἦτο πολὺ φρονιμώτερον, εἶπε, νὰ ἐξαποστείλωμεν τὸν Βίκ εἰς τὴν οἰκίαν του. Τῆς παρετήρησα, ὅτι ἕνα Ἄγγλον δούκα, ἀξιωματικὸν τῶν φρουρῶν καὶ εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν ἡλικίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταχειρισθῆ τις ὡς παιδίον ὑπὸ κηδεμονίαν· ἀλλ' ἐκείνη, μὲ ἦθος πολὺ πλέον δυσάρεστον, μὲ ἠρώτησε τὸ ὄνομα ἐνὸς φοβεροῦ κάκτου, ὑψηλοῦ καὶ μὲ πολλὰ ἀγκάθια. Τὸ ἠγνόουν δὲν βλέπω δὲ τὸν λόγον, δι' ὃν πρέπει νὰ ἔχη ὄνομα ἐν τοιούτῳ δείγμα τοῦ φυτικῶν βασιλείου. Εἶμαι ἐκτὸς ἐμαυτοῦ, διότι ἀγαπῶ πολὺ τὴν Ἐρμέαν, καὶ δὲν μ' ἀρέσκει νὰ μὲ μεταχειρίζεται ὡς ἄνθρωπον τὸν ὅποιον θ' ἀπῆντα πρώτην φορὰν εἰς τράπεζαν παιγνιδίου ἢ εἰς σταθμὸν σιδηροδρόμου. Δὲν μ' ἀρέσκει ἐπίσης διόλου ἡ Κα Ἀλσαχερ τὴν ὅποιαν ἔφερον ἐδῶ μαζύτης, καὶ ἡ ὅποια δὲν τῆς κάμνει διόλου καλόν. Ὅτε προσεπάθησα νὰ μάθω παρ' αὐτῆς κάτι περὶ τοῦ Ῥέντσου, ἐγέλασε μόνον καὶ μ' ἀπῆντησεν ὅτι ἐπίστευε νὰ ἔλθῃ εἰς Κάννας. Ἡ Λαίδη Καίρνοουραθ ἐκρυολόγησε καὶ μένει εἰς τὴν κλίνην. Μοῦ στέλλει δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρας μικρὰς ἐπιστολάς γραμμένας μὲ μολυβδοκόκκον, καὶ πλήρεις ψυχρῶν καὶ δυσάρεστων διαχύσεων. Διανοεῖται βεβαίως, ὅτι ἂν εἶχα κάμει τὸ καθήκον μου, θὰ ὑπεχρέουν τὴν Ἐρμέαν νὰ νυμφευθῆ τὸν Βίκ. Ὁ ἥλιος τῆς προξενεὶ πυρετὸν καὶ ὁ βορρᾶς ρευματισμούς. Τὰ ῥόδα, τὰ ὅποια θάλλουν ὑπὸ τὰ παράθυρά της μυρίζουν τῦφον καὶ ὁ ῥεσδάς ἀναπέμπει χολέραν. Ἄν ὁ Ῥέντσος ἔλθῃ ἐδῶ, μ' ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ μεταβῆ διὰ φορείου ἄλλου, ἵνα ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ. Ἐν συνόλῳ, μολοντί τὸ βαρόμετρον εἶνε

ἐνθαρρυντικόν, καὶ τὸ θερμόμετρον ἀναβαίνει, καὶ ὁ ἥλιος λάμπει πάντοτε, ἐπίκειται, μοῦ φαίνεται, καταγιγίς. Δὲν ἤξεύρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τί ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν. "Ἄν ἡ Ἑσμέα ἔχῃ ἀπόφασιν νὰ τὸν νυμφευθῇ, τίποτε δὲν θὰ τὴν ἐμποδίσῃ. Ἀπὸ τὸν ζωγράφον μόνον ἐλπίζω. Δὲν πιστεύω νὰ ἔλθῃ εἰς Κάννας. Εἶνε κατ' ἐμὲ μέγας καλλιτέχνης καὶ ἀδύνατον νὰ ἦνε τυχοδιώκτης. Ἐπιστρέφω εἰς τὴν Ῥώμην ἀπόψε, δόξα τῷ Θεῷ! Ὑπολαμβάνω τὸν ἑαυτὸν μου ἠλίθιον, ὅταν βλέπω τὴν Ἑσμέαν κατὰ πρόσωπον καὶ δὲν τολμῶ νὰ τῆς ἀποτείνω μίαν ἐρώτησιν. Ἄλλὰ καὶ οὐδεὶς ἄλλος τολμᾷ.

Υ. Γ. Ὁ Βίχ ἔχασε χθὲς ἑκατὸν χιλιάδας φράγκα. Ἀναχωρεῖ μὲ τὴν πρώτην ἀμαξοσταχίαν. Ἡ Λέλα εἶνε εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῶν Παρισίων. Φοβοῦμαι μήπως τοῦ κολληθῇ.

Ὁ Λέων Ῥέντος πρὸς τὸν Δὸν Ἐκκελίον Φερράρην.

Ἦσο ὀξυδερκέστερός μου, γηραιὸς μου φίλε! ἀνέγνωσα εἰς ἀγγλικὴν ἐφημερίδα, ὅτι ὁ νέος δούξ εὐρίσκεται ἐπίσης εἰς Κάννας. Θὰ κάμῃ ἄρα γε ἡ Ἑσμέα ἐπὶ τέλους ὅ,τι ἐπιθυμοῦσιν ὅλοι τῆς οἱ φίλοι; Χρειάζεται τόσοσὸν θάρρος καὶ τόσην σταθερότητα μίᾳ γυνή, ὅπως ἀντισταθῇ εἰς τὴν πίεσιν τῶν οἰκειῶν τῆς. Ἐχει θάρρος; Ἐχει ἀλλὰ σταθερότητα; ἀμφιβάλλω. Τὴν ἀδικῶ ἴσως τὴν ἔκρινα πολὺ κακά, ὅτε πρώτην φοράν τὴν εἶδα.

Αἱ ψυχραὶ καὶ μελαγχολικαὶ ἡμέραι διαδέχονται βραδέως ἢ μίᾳ τὴν ἄλλην. Εὐχαριστοῦμαι, ὅταν νυκτῶν καὶ ἀνάπτωνται τὰ φῶτα, καὶ μένωμεν μόνοι, ἐγὼ καὶ ὁ Βέρβικ, ἐντὸς τῆς βιβλιοθήκης, ὅπου εἶμαι ὡς ἂν ἤμην εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ὁ ἀρχιφύλαξ μὲ ἠρώτησε χθὲς, ἂν θὰ κνηγήσω. Οὐδεμία δὲ λέξις δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν περιφρόνησιν, τὴν ὁποίαν ἐφάνη αἰσθανθεῖς, ὅτε τοῦ ἀπεκρίθην, ὅτι οὐδέποτε θ' ἀπεφάσιζα νὰ φονεύσω πτηνὸν ἢ ἄλλο ζῶον. Μὲ νομίζουν προδήλως ἀβλαβῆ τρελλόν, τὸν ὁποῖον ὁμως ὅλοι ἀρχίζουν ν' ἀγαποῦν πολὺ.

Ἐργάζομαι ἐπιμελῶς εἰς τὰς τοιχογραφίας ὅσας εἰς τὸ ἐπιτρέπει ὁ ἥλιος ἰππεύω ἐνίοτε, καὶ ἀναγινώσκω πολὺ. Ἐχῶ εἰς τὴν διάθεσίν μου ἅπειρα λατινικὰ συγγράμματα, γαλλικὰ, καὶ μερικὰ ἰταλικὰ βιβλία. Ἡ εἰκὼν τῆς εἶνε τοποθετημένη ἐπὶ μεγάλου ὀρθογώνου, εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς βιβλιοθήκης. Ὁ κύων κ' ἐγὼ τὴν θεωροῦμεν μελαγχολικῶς. . . ἕκαστος ἄλλῶς, ἐννοεῖται. Νομίζω ὅτι τὴν ἀναγνωρίζει.

Χθὲς ἦτο Χριστούγεννα. Οἱ ὑπηρεταὶ διένειμαν ἐν ὀνόματι τῆς πολλὰ ἐλέη εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ μ' ἐφάνη ὅτι κανεὶς δὲν ἠγαπήθη. Αἰσθάνονται ἴσως, ὅτι ἡ κυρία τῶν δὲν ἔχει ἀληθινὴν πρὸς αὐτοὺς συμπάθειαν, οὔτε θὰ ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλον. Τί κρίμα! ἐνῶ τόσοσὸν εὐκόλως ἠδύνατο νὰ γείνη ἀγαπητὴ.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ μοναχικοῦ μου γεύματος, μοῦ ἔφεραν τὴν ἐθνικὴν *παιδίγγα*: μεγάλην σφαῖραν, πυριφλεγῆ καὶ κακοχώνευτον. Μ' ἐφάνη ἐλεεινὸν πρᾶγμα· ἀλλ' ὁ Βέρβικ τὸναντίον τὴν ἐξετίμησε πολὺ. Σήμερον εἶνε σφοδρὰ καταγιγίς. Ὅλα ἔξω εἶνε σκεπασμένα μὲ στρώμα λευκόν, καὶ οἱ σμίλακες φαίνονται πολὺ μεγαλοπρεπέστεροι ὑπὸ τὴν χιόνα. Ἐξῆλθον καὶ παρευρίθην εἰς τὸ γεῦμα τῶν ζῶων. Ἡ Νερίνα ἔφαγε γογγύλια ἀπὸ τὰς χεῖράς μου τὸ ψῦχος εἶνε δριμύ, καὶ λυποῦμαι τοὺς χωρικοὺς. Οἱ ὑπηρεταὶ τοὺς διανέμουν ἀφθόνως ἄνθρακας καὶ ἐνδύματα.

Μοῦ ἔγραψε χθὲς καὶ ἄλλην μικρὰν ἐπιστολήν, καὶ μοῦ διηγεῖται ὅτι εὐρίσκεται ἐν μέσῳ ἀνθισμένων γερανίων, ὅτι στηρίζεται ἐπὶ τοίχῳ μαρμαρίνου, ὅστις δεσπόζει τῆς κυανῆς θαλάσσης, καὶ ὅτι τὸ θερμόμετρον δεικνύει εικοσιπέντε βαθμοὺς εἰς τὸν ἥλιον. Μ' ἐρωτᾷ, ἂν δὲν ζηλεύω ἐνίοτε ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Ζηλεύω, εἶνε ἀλήθεια, τὰ ἄνθη τὰ ὁποῖα εἶνε πλησίον τῆς. . . , ἀλλὰ τῆς ἀπήνησα μὲ πολλὴν ἀπλότητα. Ἦρχισα ὁμως ν' ἀγαπῶ καὶ αὐτὰς τὰς θυέλλας καὶ τὸ κατάλευκον κύκλω τοπίον, καὶ τὰ σκοτεινὰ δάση, καὶ τὰς εὐρεῖας αὐτὰς αἰθούσας μὲ τὰ δρύϊνα φατνώματά των καὶ τὰς χρωματιστάς των ὑέλους καὶ τὴν φλέγουσαν ἐστίαν των. Ἴσως μ' ἀρέσουν ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα, διότι ἐντὸς ὀλίγου θὰ τ' ἀφήσω διὰ παντός, διότι. . . .

Ἀνεκάλυφα κᾶτι, τὸ ὁποῖον τοσοῦτον μὲ συνετάραζεν, ὥστε μόνις βλέπω τὸ χαρτίον ἐπὶ τοῦ ὁποίου γράφω. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τὰ ὁποῖα περιέπεσαν εἰς χεῖράς μου, φαίνεται ὅτι εἶμαι ὁ νόμιμος υἱὸς τοῦ κόμητος Ἀλουρεδ, καὶ ἀδύνατος εἶνε πᾶσα ἀμφιβολία. Ἰδοὺ πῶς συνέβησαν τὰ πράγματα, καὶ συγχώρησε, σὲ παρακαλῶ, τὴν ἀσυναρτησίαν μου.

Ἡ Λαίδη Σάρτερς μ' εἶχε δώσει τὴν ἄδειαν, τακτοποιῶν τοὺς σῦρτας καὶ τὰς χαλκογραφίας ν' ἀνοιξῶ ὅλα τὰ ἐπιπλα, ὅλα τὰ γραφεῖα, ὅλας τὰς χαρτοθήκας. Μοῦ εἶχε δ' ἐπίσης παραχωρήσει ἕνα κατάλογον παλαιῶν καὶ ἀτελέστατον. Εἰς μίαν γωνίαν τῆς βιβλιοθήκης εὐρίσκεται γραφεῖον τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰσ' Λουδοβίκου ἐξαιρέτου ἐργασίας. Περιεῖχει δὲ πολλὰς παλαιὰς ἐπιστολάς, χάρτας καὶ ἰχνογραφήματα. Δὲν ἐσκόπευα νὰ τὸ ἐγγίσω, μολονότι μ' εἶχε δώσει τὴν ἄδειαν νὰ φυλλομετρήσω τὰ πάντα, καὶ ὅλα ν' ἀναγνώσω καὶ νὰ ἐξετάσω. Προσπαθῶν νὰ κλείσω τὸν σῦρτην τοῦ γραφείου αὐτοῦ, ἤγγισα, φαίνεται, κἀνὲν μυστικὸν ἐλατήριον, διότι εὐθὺς μία πλευρὰ περιστράφη καὶ ἀπεκάλυψεν ἄλλον σῦρτην, ὅστις περιεῖχε μίαν δέσμην ἐπιστολῶν, ἕνα βόστρυχον μελανῆς κόμης καὶ ἐν διπλωμένον χαρτίον. Ἦγειρα τὸ χαρτίον, διὰ νὰ κλείσω τὸ

μικρὸν ἐπιπλὸν καὶ εἶδα ὅτι ἦτο ἐγγράφον, βεβαίον, ὅτι ὁ γάμος τῶν ἐτελέσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀγίας Ἐλένης ἐν Ῥώμῃ. Σοῦ τὸ ἀντιγράφω κατωτέρω, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ διαμφοσηθῆ ἡ γνησιότης του. Θὰ σοῦ γράψω πάλιν αὐρίον. Εἶμαι ἐκτὸς ἐμαυτοῦ. Ὁ κόσμος στρέφεται κύκλω μου, ὡς ἂν εἶχα σκοτοδίνην. Δὲν εἶμαι ἄρα γε ἕρμιον ὄνειρον; Μὴ παραληρῶ; Ὡ! ἂν ἡ μήτηρ μου ἔζη ἀκόμη!

Ἡ ἐπιστολή μου δὲν ἔφυγε χθὲς τὸ ἑσπέρας· ἰδοὺ δὲ καὶ μερικαὶ ἄλλαι νεώτεραι λεπτομέρειαι. Σοῦ ἔστειλα τ' ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες ἦσαν συνδεδεμέναι μὲ τὴν κόμην τῆς μητρός μου. Αἱ ἐπιστολαὶ τῆς, . . . cara anima! ἰταλιστί, μὲ κακὸν γράψιμον, πληθεῖς πάθους, πολὺ ὀλίγα λέγουσιν, ἀλλὰ τὰ λέγουσιν ἐν τούτοις ὅλα. Τὸ παρελθὸν τῆς ἀποκαλύπτεται ὀλόκληρον διὰ τῶν ἀπλῶν αὐτῶν ἐπιστολῶν. Ὁ Ἀγγλος τὴν ἐνυμφεύθη, ἀλλὰ μυστικά· ἐπειδὴ δὲ ἐντρέπετο, τὴν ἐκράτησε μακρὰν τοῦ κόσμου, κ' ἐξηκολούθησεν αὐτὸς ν' ἀπολαμβάνῃ ὅλας του τὰς διασκεδάσεις. Ἡ ζωὴ αὐτῆ ἐπροξένησεν εἰς ἐκείνην μὲν ὀργὴν καὶ ζηλοτυπίαν, εἰς αὐτὸν δὲ ἀδιαφορίαν καὶ δυσαρέσκειαν. Ῥαδιοῦργός τις φαίνεται τότε εὐρέθη ἕτοιμος νὰ παραστήσῃ εἰς τὴν μητέρα μου, ὅτι ὁ γάμος τῆς ἦτο εἰκονικός. Αὐτὴ δὲ παράφρων ἐκ τῆς λύπης τῆς ἔφυγε, καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔφθανεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὁ πατήρ τῆς ἀπέθνησκεν ἐξ αἰφνιδίου δυστυχήματος. Ἰδικὰς τῆς μόνον ἐπιστολὰς ἦνρα. Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἐμφαίνον τί εἶπε, τί ἔκαμεν ἢ διενόηθη ὁ Λόρδος Σάρτερς. Ἦτο πιθανῶς ἄνθρωπος σκληροκάρδιος, ὅστις ἠσθάνθη ἑαυτὸν εὐτυχῆ ἀνακτῶν τὴν ἐλευθερίαν του, ὅστις οὐδὲ κἀν ἐφρόντισε περὶ τῆς γυναικὸς του καὶ οὐδ' ἤκουσε βεβαίως ποτέ του περὶ ἐμοῦ. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ θεώρῃ ὡς μεγίστην ἀνοησίαν τὸν γάμον του μετὰ πτωχῆς χωρικῆς τῶν Σαβίνων ὀρέων. Ἄλλὰ περὶ τούτων ὅλων μόνον εἰκασίαι εἶνε δυναταί. Εἶνε μυστήριον, ἀλλὰ τὸ περὶ τοῦ γάμου ἐγγράφον εἶνε σαφές. Ἡ χρονολογία του εἶνε πρὸ τριάκοντα τεσσάρων ἐτῶν. Εἶμαι νόμιμος υἱός, . . . καὶ ἐξάδελφός τῆς.

Δύω ἡμέραι παρήλθον μετὰ τὴν τελευταίαν μου ἐπιστολήν. Εἶμαι ἡσυχώτερος. Ἡ χαλάρωσις διεδέχθη τὴν ζάλην τῶν πρώτων στιγμῶν. Δὲν ὑπάρχει πλέον σκότος εἰς τὸν βίον μου. Εἶμαι τοῦ λοιποῦ ἴσος πρὸς πάντας. Δὲν ἤξεύρω ἂν τὰ ἐγγράφα εἶνε ἀρκετὰ διὰ τὰ δικαστήρια, ἀλλὰ δι' ἐμὲ εἶνε! Πτωχὴ μου μητὴρ! Πόσον καθαρὰ ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῆς ἡ ἱστορία τῆς· τὸ πάθος τῆς, τὰ βάσανά τῆς, ἡ ζηλοτυπία τῆς, οἱ διαταγμοὶ τῆς, ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ ἀμάθειά τῆς, ὅλα μοῦ εἶνε ἱερά. Ἐκεῖνος, ἀντὶ νὰ συγ-

κινήθῃ, ὠργίσθη μόνον. Εἶνε μερικοὶ ἄνδρες κατὰ τῶν ὁποίων συντρίβονται τῶν γυναικῶν αἱ καρδίαι, ὡς συντρίβονται τὰ ἀσθενῆ ἀκάτια κατὰ τῶν βράχων! Πόσον θὰ τὴν ἔκαμε νὰ ὑποφέρῃ! Ἀδύνατον εἶνε νὰ τὸν συγχωρήσω. Ἄλλ' ὅ,τι συλλογίζομαι περισσώτερον καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς μητρός μου εἶνε ἡ Ἑσμέα! Τώρα δύναμαι νὰ τὴν ἀποκαλῶ τοιουτοτρόπως. Ἄν καταλάβω τὴν θέσιν τῆς, θὰ μὲ μισήσῃ. Ἀφοῦ τόσα μοῦ ἔδωκε δειγμάτια ἀγαθότητος, ἐμπιστοσύνης, νὰ τὴν ἐξώσω ἐγὼ τοῦ βασιλείου τῆς, λέγων τὴν ἀλήθειαν; ἐγὼ εἶμαι Λόρδος Σάρτερς! Ἄλλὰ θὰ μὲ βδελυχθῇ. . .

Ἐπανέρχομαι ἐκ περιπάτου τὸν ὁποῖον ἔκαμα εἰς τὸ δάσος. Εἶνε πολὺ ψυχρα, καὶ ὁ ἄνεμος φυσᾷ σφοδρότατος. Ὁ ψυχρὸς αὐτὸς ἀὴρ κατεπράυνε τὸν πυρετὸν μου. Αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ἕνοχον παραβάσεως τῶν νόμων τῆς φιλοξενίας. Εἶνε παιδαριῶδες ἴσως. Ἄλλὰ δὲν δύναμαι νὰ σκεφθῶ. Ἄν δὲν μοῦ εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὰ κλειδιά τῆς βιβλιοθήκης, οὐδέποτε θὰ ὑπόπτευα τὰ δικαιώματά μου. Ὁ φίλος μου Βίκος μ' ἔγραψε σήμερον φαίνεται, ὅτι δὲν κατάρθωσε νὰ εὐρῆ ἀγοραστὴν διὰ τὰ ἔργα μου· ἐπώλησεν ὁμως ἀντὶ τριάκοντα λουδοβικίων ἐν ἀρχαίῳ μαρμαρίνῳ ἔργον τὸ ὁποῖον εἶχα, ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Μῖνον τοῦ Φιέζολε. Μοῦ ἔστειλε τὸ ἀντίτιμον, καὶ ἀναχωρῶ εἰς Λονδίον. Πηγαίνω νὰ παρακαλέσω τὸν πρόξενόν μας νὰ μοῦ ὑποδείξῃ δικηγόρον τινά, τὸν ὁποῖον νὰ συμβουλευθῶ περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. Θὰ τοῦ ἀποσιωπήσω τὰ ὀνόματα, ὥστε δὲν ὑπάρχει φόβος σκανδάλου. Ὀμίλησα περὶ τοῦ κόμητος Ἀλουρεδ μετὰ τοῦ οἰκονόμου ὁ ὁποῖος τὸν ἐγνώρισε· μοῦ τὸν παρέστησε δὲ ὡς ἄνθρωπον ἐλαφρόν, πείσιμονα καὶ ἰδιότροπον. Ἀπέθανε πεσὼν ἀπὸ τὸν ἵππον ἐπὶ τῆς λεωφόρου. Ἴσως ἤθελεν ἐπανορθῶσαι τὴν πρὸς τὴν μητέρα μου ἀδικίαν, ἂν ὁ Θεὸς τοῦ εἶδιδε ζῶν. Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ εἶχα τὴν πεποίθησιν αὐτῆν.

Ἐσυμβουλευθῆν ἐν Λονδίῳ ἕνα νομικόν. Τοῦ ἔδειξα ἀντίγραφα τῶν ἐγγράφων, ἀποσιωπήσας, ἐννοεῖται, τὰ κύρια ὀνόματα. Ἀφοῦ τὰ ἐξήτασε, μοῦ ἐδήλωσεν, ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην του, ὁ γάμος ἦτο ἐντελῶς ἐγκυρος, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μόνος νόμιμος γάμος ἐν Ἰταλίᾳ ἦτο ὁ ἐκκλησιαστικός, καὶ διότι ὁ κόμης ἦτο καθολικός, ὡς ὅλοι του οἱ πρόγονοι. Τὰ ἐγγράφα λοιπὸν αὐτὰ ἀποδεικνύουν ἀναμφισβητήτως κληρονόμον τὸν ἐκ τοῦ γάμου αὐτοῦ τεχθέντα υἱόν, ἀρκεῖ, ἐννοεῖται, ἡ γέννησις τοῦ παιδιοῦ ν' ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐποχὴν τὴν ὁποίαν ὑπέδειξα, πρᾶγμα εὐκόλον νὰ βεβαιωθῇ. Δὲν μοῦ ἀπέκρυψεν, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ ἤθελε βεβαίως γεννηθεῖ μακρὰν δίκην, ὅτι οἱ γάμοι ἐν

Ιταλία, πρό της ανεξαρτησίας της, έγινοντο συχνάκις μυστικά, και διά τούτο θεωρούντο ύποπτως υπό του νόμου. Τό ζήτημα θά υπεβάλλετο εις τήν βουλήν των Λόρδων και ήθελε βεβαίως παραταθῆ ἐπί μακρόν· δὲν ὑπῆρχεν ὅμως ἀμφιβολία, κατ' αὐτόν, περὶ τοῦ τελικοῦ ἀποτελέσματος, ἂν τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔγγραφα ἦσαν συμφωνὰ πρὸς τοὺς λόγους μου. Ἀφοῦ τὸν εὐχαρίστησα, τὸν ἀπεχαιρέτησα κ' ἐπανῆλθον ἐδῶ. Ὅτε ἐφθάσα καὶ ἠνοίχθη ἡ μεγάλη θύρα, ἤσθάνθη ὅτι εἰσπρόχουμν εἰς τήν οἰκίαν μου. Παράδοξον αἰσθημα μου ἐμπνέει ἡ συνειδήσις ὅτι εἶμαι ἐδῶ κύριος καὶ ἰδιοκτητῆς! Ἐγώ, κόμης Ἄγγλος! ἐγώ! . . . Ἐκάθισα πλησίον τοῦ πυρός, ἔχων τήν κεφαλὴν τοῦ Βέρβικ ἐπὶ τῶν γονάτων μου. Ἄλλαι σκέψεις μὲ κατέλαβον τότε. Ὁ νομικὸς μ' εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι δυνατόν νὰ προκύψῃ δίκη μεταξύ ἐμοῦ καὶ τῶν ἀντιθέτων. Ἡ παγερὰ αὕτη φράσις μου διεπέρασε τήν καρδίαν ὡς ἐγχειρίδιον. Εἶνε πεπρωμένον νὰ γείνωμεν ἐχθροὶ! Τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἤθελον ἐκτυλιχθῆ ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ δὲν προσενοῦν βεβαίως ἐντροπὴν εἰς κανένα τῶν δύο μας· ἀλλὰ θά ἦνε ἐντροπὴ νὰ γείνωμεν ἐχθροὶ! Ὁ νομικὸς προσέθηκεν, ὅτι δυνατόν ἦτο νὰ ὑποχωρήσῃ χωρὶς δίκην ὁ σημερινὸς κάτοχος τοῦ τίτλου καὶ τῆς περιουσίας, ἂν ἐπειθετο περὶ τοῦ δικαίου τῆς ἀπαιτήσεως. Βεβαίως θά παραιτηθῆ ἀμέσως ἡ ὑπερήφανος καὶ ὠραία μου ἐξαδέλφη θ' ἀφήσῃ τήν οἰκίαν μου, καὶ θά μ' ἐγκαταλείψῃ μόνον ἐδῶ καὶ κύριον, χωρὶς νὰ συναίνεσῃ ποτὲ νὰ μ' ἐπανιδῆ. Ἐκτός ὅτι ἡ πράξις μου θά ἦτο ταπεινὴ καὶ προδοτικὴ, τί θά ἐκέρδιζα ἐκ τούτου; διότι, ἄνευ τῆς εὐμενείας καὶ τῆς ἐπιστοσύνης της, θά ἔμεινα πάντοτε ἐν παντελεῖ ἀγνοία τοῦ παρελθόντος. Οὐδέποτε θά ὑπέθετον, ὅτι ἡ πτωχὴ μου μήτηρ ἐφυγεν ἐκ τῆς συζυγικῆς οἰκίας, παράφρων ἐκ τῆς ζηλοτυπίας, καὶ ὅτι εἶμαι νόμιμον τέκνον. Δὲν εἶνε προδοσία καὶ ἀγένεια νὰ χρησιμοποιήσω ὅ,τι ἔμαθον ἵνα στερήσω τὴν Λαίδην Σάρτερους τῆς περιουσίας της; Αὐτὸ μού εἶνε ἀληθινὴ βάσανος. Δὲν φαντάζομαι πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἀνακτήσω ὅ,τι μού ἀνήκει χωρὶς νὰ τὴν βλάψω ἢ νὰ τὴν λύπησω. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονηθῆ καὶ μίᾳ ἄλλῃ ἐπομένῃ τοῦ ζητήματος. Ὅταν μάθῃ, ὡς εἶπα, ὅτι εἶμαι ὁ νόμιμος υἱὸς τοῦ κόμητος Ἄλδουρεδ, δὲν θά περιμείνῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστῶν, δὲν θά καταδεχθῆ νὰ κάμῃ στρεψοδικίας, ἀλλὰ θά μού παραχωρήσῃ πάντα καὶ θά μὲ μισήσῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Καὶ ἂν, ἐν τῇ γενναϊότητι της δὲν μὲ μισήσῃ ὡς σφετεριστὴν, δὲν θά συγχωρήσῃ ὅμως ποτὲ ἐκείνον, ὅστις, ὠφελούμενος ἐκ τῆς φιλοξενίας της καὶ τῆς γενναίας ἀδείας τὴν ἑποῖαν τοῦ ἔδωκε, κατεχράσθη καὶ τὰ δύο διὰ νὰ τῆς ὑποκλέψῃ τὴν θέσιν της, θέσιν τὴν ὁποῖαν καὶ ὁ νόμος καὶ

ὁ κόσμος θά τὴν ἄφιναν ν' ἀπολαμβάνῃ διὰ βίου. Καὶ ἂν ἀκόμη πιστεύσῃ εἰς τὴν γεννησιότητα τῶν ἐγγράφων (πράγμα· τὸ ὅποιον ἤμπορεῖ καὶ νὰ μὴ γείνη), περιφρόνησιν πάντοτε θά ἠσθάνετο πρὸς τὸν ὀπλισθέντα δι' αὐτῶν ἐναντίον της. Ὅλα αὐτὰ εἶνε δι' ἐμὲ μαρτύρια· τὴν ἀγαπῶ τόσο ἐμπαιθῶς, ὥστε μού φαίνεται ἀνάξιον λόγου ν' ἀναγνωρισθῶ κάμης Σάρτερους ὑπὸ τῆς Ἄγγλικῆς ὀλοκλήρου, ἂν πρόκειται νὰ χάσω ἐν τῆς μόνον μειδιάμα. Μολονότι ἔχω τώρα τὸ δικαίωμα νὰ κρατῶ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ ἡ ὑπερηφάνεια μού εἶνε τοῦ λοιποῦ ἐπιτετραμμένη, εἶμαι πολὺ δυστυχέστερος ἢ ποῖν ἀνοίξω τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο γραφεῖον. Δὲν βλέπω πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἀποκτήσω τὸν τίτλον μου καὶ νὰ διατηρήσω τὴν εὐνοίαν της. Ἄν τῆς δεῖξω τὰ ἔγγραφα, θά μὲ θεωρήσῃ ἀμέσως ὡς ἐχθρόν της· ἴσως καὶ θά τῆς κάμω ἐντύπωσιν προδότου. Προτιμῶ νὰ μείνω Λέων Ρέντσος, τὸν ὅποιον ἐκτιμᾷ, καὶ ἴσως . . . ἀγαπᾷ. Τί συμβουλήν μου δίδεις, ἀγαπητὴ καὶ σεβαστὴ μου φίλε;

Ὁ Δὸν Ἐκκελίνος Φερράρης πρὸς τὸν Λέοντα Ρέντσον.

Μού εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ σοῦ δώσω συμβουλήν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ὅλον σου τὸ μέλλον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν σου. Βλέπει τί σὲ βασανίζει. Ἀγαπᾷ τὴν ἐξαδέλφην σου περισσότερον παρὰ τὸ ὄνομά της, τὴν περιουσίαν καὶ τὴν δύναμιν. Δισταζεις νὰ τὴν ἀποξενώθῃς, προσπαθῶν ν' ἀνακτήσῃς τὰ δικαιώματά σου, καὶ τὸ ἐνοῶ. Διότι καὶ ἐχθρὰν σου ἂν δὲν τὴν καταστήσῃς, θά τὴν ἐμποδίσῃς ὅμως, ὑπερήφανον ὡς εἶνε, νὰ σοῦ ἐξομολογηθῆ ποτὲ τὸν ἐρωτᾶ της. Δὲν θά ἦτο δυνατόν νὰ προβῆ εἰς ἐξομολόγησιν, ἥτις καὶ διὰ σὲ καὶ διὰ τὸν κόσμον θά εἶχε τόσους ἄλλους ὑπονοουμένους λόγους. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου ἴσως ἡ ἐξαδέλφη σου δὲν εἶνε ἀξία ταιαύτης ἀφοσιώσεως καὶ τσαούτης θυσίας. Ἐνθυμήσου, ὅτι ὅταν κατὰ πρῶτον τὴν ἐγνώρισες, σοῦ ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν γυναικὸς ἀλαζόνος, ἰδιοτρόπου, ἐλαφροῦς, γυναικὸς τοῦ κόσμου καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Εἶσαι βέβαιος, ὅτι ἡ ἐντύπωσις αὐτῆ δὲν εἶνε ἡ ἀληθεστέρα;

Ἡ γοητεία τὴν ὁποῖαν ἐξασκεῖ ἐπὶ σοῦ ἐτάραξεν ἴσως τὴν κρίσιν σου. Ἄν τὸ πράγμα ἔχει οὕτω, θά ἐθυσιάζεις ὠραίαν κοινωνικὴν θέσιν, βίον εὐδαίμονα καὶ μέγα ὄνομα εἰς γυναῖκα ἐλαφρὰν καὶ ἀνίκανον νὰ ἐκτιμήσῃ ταιαύτην θυσίαν. Ὅ,τι θά ὑποφέρῃς, ὅ,τι θά χάσῃς, θά σοῦ λογισθῆ εἰς οὐδέν. Οὐδόλως διανοοῦμαι νὰ σ' ἐπηρεάσω. Σοῦ ζητῶ μόνον νὰ σκεφθῇς ὠρίμως καὶ νὰ μὴ κάμῃς τίποτε ἐκ παραφορᾶς. Τίποτε δὲν σὲ βιάζει. Γνωστὸν εἶνε, ὅτι ἔχεις νὰ μείνῃς αὐτοῦ μέχρις ἐντελοῦς ἀποπερατώσεως τῶν ἔργων σου. Διατί νὰ μὴ περιμείνῃς τὴν ἐπάνοδόν της, πρὶν λάθῃς οἰανδήποτε ἀπόφασιν; Ἡ γενναϊότης τὴν ὁποῖαν μελετᾷς εἶνε σχεδὸν ὑπεράνθρωπος. Ἄλλὰ σὲ νο-

μίζω ἱκανὸν νὰ τὴν κάμῃς, καὶ δὲν θά ἐλυπούμην διὰ τούτο, ἂν ἦσο βέβαιος ὅτι ἡ ἐμπνεύουσα τὴν γενναϊότητα αὐτὴν εἶνε ἀξία ταιαύτης θυσίας, ἂν Θά ἔλαβες ἤδη τὴν προηγουμένην μου ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπήντων εἰς τὴν καταπληκτικὴν σου ἀποκάλυψιν. Διατί ἡ πτωχὴ σου μήτηρ, ἀγαπητὴ μου Λέον, δὲν εἶχε τὴν γενναϊότητα νὰ μού ἐξομολογηθῆ! Ὅταν συλλογίζομαι πόσα ὑπέφερες, καὶ πόσον παρεγνωρίσθη ἡ μεγαλοφυΐα σου, ἡ καρδία μου αἰμάσσει ἀληθῶς! Δέομαι τοῦ ὑψίστου νὰ μὴ ἔλθῃ ἀργὰ τὸ μειδιάμα τῆς τύχης!

Ὁ Λέων Ρέντσος πρὸς τὸν Δὸν Ἐκκελίνον Φερράρην.

Ἡμέραι μελαγχολικαὶ πάντοτε καὶ ἀτελειώτοι! Εὐρίσκουμαι εἰς κατάστασιν παραδόξου ἀγωνίας καὶ ὑπεραιοθησίας. Ἡ ἀγαθὴ σου ἐπιστολή, ὅσον πραῦντικὴ καὶ ἂν ἦνε, δὲν μ' ἔφερε τὴν αἰθρίαν. Τόσον καλὰ μ' ἐξηγεῖς, ὅτι ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν κάμω, θά ἔχω ἐπὶ τέλους ἀφορμὴν νὰ μετανοήσω. Ἄν κλείσω τὸ μυστικὸν αὐτὸ εἰς τὴν καρδίαν μου, πῶς θά κατορθώσω νὰ ἐξαλείψω τὴν ἀπόστασιν, ἥτις μᾶς χωρίζει, ἐγὼ ὅστις θεωροῦμαι ἐδῶ ὡς τυχοδιώκτης, ὡς ἐπαίτης, ἄξιος πάσης περιφρονήσεως;

Οὐδὲν μέσον εὐρίσκω πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀβύσσου, ἥτις ὑπάρχει σήμερον μεταξύ αὐτῆς καὶ ἐμοῦ! Λέγεις ὅτι τίποτε δὲν μὲ βιάζει. Ἐκλείσα ὅλα ἐκεῖνα τὰ χαρτῖα ἐντὸς μικροῦ σιδηροῦ κιβωτίου, καὶ, ἂν ἐγὼ δὲν τὸ θελήσω, οὐδεὶς ποτὲ θά λάθῃ γνώσιν αὐτῶν. Εἶνε ἄρα γε δονκιωτισμὸς νὰ φυλάξω τὸ μυστικὸν αὐτὸ, χωρὶς ποτε ν' ἀπαιτήσω τὰ δικαιώματά μου; Καὶ ἀγνοεῖς, ὅτι θά ἔκαμνα τὰ πάντα δι' ἐν τῆς μόνον μειδιάμα; Καὶ τὸ μειδιάμα της αὐτὸ ποτὲ δὲν θά τὸ ἔχω, ἂν μάθῃ τὴν ἀλήθειαν. Ἀρχίζω νὰ ἐκπληττωμαι κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος ὅτι περιφερομαι ἐδῶ παντοῦ, ὡς ἂν ἤθελον νὰ βεβαιωθῶ ὅτι ὅλ' αὐτὰ μού ἀνήκουν, μού ἀνήκουν πραγματικῶς, ἐνῶ ἔως τώρα δὲν εἶχα τίποτε ἄλλο ἰδιοκτησίαν ἢ τὴν χρωματοθήκην μου, ἐν ὑπερῶν διὰ κατοικίαν καὶ κανὲν λίθινον ἢ ὀρειχάλκινον ἀρχαιοτέχνημα.

Διάγω τὰς ἐσπέρας μου ὅλας πλησίον τοῦ πυρός, ἐσταυρωμένως ἔχων τὰς χεῖρας καὶ τὸν Βέρβικ ἐξηπλωμένον εἰς τοὺς πόδας μου. Ὅσον περισσότερον σκέπτομαι, τόσο περισσότερον πείθομαι, ὅτι ἐξ ὅλων αὐτῶν οὐδὲν δύναμαι νὰ λάβω, διότι ἂν τὰ ἐλάμβανα θά τῆς τὰ ἀφήρουν. Εἰς ἀμοιβὴν τῶν τόσων της περιποιήσεων καὶ τῆς τόσης πρὸς ἐμὲ ἀγαθότητος καὶ εὐμενείας της, θά τὴν ἐγύμνωνα ἐγὼ τῆς περιουσίας της; Ἐργάζομαι εἰς τὰς τοιχογραφίας ὅσον τὸ πῶς τῆς ἡμέρας μού τὸ ἐπιτρέπει. Ἐλπίζω τοῦλάχιστον ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ θά μού κάμῃ τιμὴν. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ γελάσω ἐξ οἴκτου, ἀκούων τὸν οἰκονόμον φλυαροῦντα ἀκόσμως περὶ τῶν ἔργων μου. Μού ἐφάνη τὸ πράγμα

τόσον κωμικόν! Ὡ! ἂν ὑπωπτεύετο μόνον ποῖος εἶμαι, πῶς θά ἐκλινε τὸ βαρκοκόκαλόν του διὰ νὰ σκουπίσῃ μὲ τὴν γλῶσσαν του τὴν κόριν τῶν ὑποδημάτων μου! Ὅταν συλλογίζομαι, ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ διώξω ὅλον αὐτὸν τὸν δουλικὸν συρφετόν! Ἄλλ' οὔτε τὴν δύναμιν ποθῶ, οὔτε τὴν ἀνάκτησιν τῶν δικαιωμάτων μου, ὅσον τὴν γαλήνην, τὴν ἄνεσιν, καὶ τὸ νὰ δυνηθῶ νὰ ἀφιερῶσω τὴν ζωὴν μου ὀλοκλήρον εἰς ἐπιδιώξιν τοῦ ἰδανικοῦ, ἔχων κύκλω μου ὅ,τι ὠραῖον καὶ ὑψηλόν. Ἄλλὰ καὶ μ' ὅλ' αὐτὰ, χωρὶς αὐτὴν θά ἦτο ἡ ζωὴ μου οἰκία χωρὶς μουσικὴν, κυψέλη χωρὶς μελίσσας. Τί νὰ κάμω; Μένω βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις μου ὡρας ὀλοκλήρους, νύκτας ὀλοκλήρους, χωρὶς νὰ δύναμαι ν' ἀποφασίσω ὅ,τι δήποτε. Θεωρῶ τὴν εἰκόνα της, καὶ ἡ ἰδέα μόνη ὅτι ἠδυνάμην νὰ στερήσω αὐτὸ τὸ πλάσμα τῆς πολυτελείας, ἥτις τὴν περικυκλοῖ, μού φαίνεται ἐγκλημα. Δὲν μ' ἔγραψε πλέον. Ἄν τῆς ἤρχετο νὰ νυμφευθῆ τὸν νέον δούκα! . . . ὅχι, δὲν τὸ πιστεύω. Ὁ χειμὼν εἶνε μακρὸς, ἀπέραντος. Εἴμεθα εἰς τὰς 26 τοῦ Ἰανουαρίου. Εἰς τὴν Ρώμην, ὅταν πλησιάσῃ ὁ Μάρτιος, πῶς γελά ἡ γῆ! Πῶς φυτρώνουν τὰ ἄνθη! πῶς ἀρχίζει νὰ βραζῆ τὸ αἷμα! ἐδῶ εἶνε χιών μόνον καὶ ἄνεμος, ὁμίχλη καὶ πάγος. Τὰ πτωχὰ ζῶα τρέμουν ὑπὸ τὰ γυμνά δένδρα, ἐν μέσῳ μελανῶν καὶ παγωμένων θάμνων.

Ὁ ἀρχιμάγειρος μού φέρει αὐτὴν τὴν στιγμὴν τηλεγράφημα, τὸ ὁποῖον ἔλαβε παρὰ τῆς Λαίδης Σάρτερους. Χρονολογεῖται ἐκ Παρισίων καὶ περιέχει μόνον τὰς λέξεις: «Φθάνομεν αὔριον.» Αὔριον, βλέπεις, χωρὶς καμμίαν προειδοποίησιν. Ἄλλὰ τοιουτοτρόπως, λέγουν, καμνεῖ πάντοτε. Θεέ μου! τί νὰ τῆς εἰπῶ! πῶς νὰ τὴν ὑποδεχθῶ. Ἡ χαρὰ μὲ πνίγει ἄρα γε, ἢ ἡ λύπη; Ἄν ἤξευρα τοῦλάχιστον τί δύναμαι ν' ἀποφασίσω, λογικῶς καὶ φρονίμως! Νὰ συλλογισθῆ κανεὶς, ὅτι ὅλ' αὐτὰ κύκλω μου εἶνε ἰδικὰ μου, καὶ ὅχι ἰδικὰ της! ὅτι, τῇ ἀληθείᾳ ἐγὼ τὴν ξενίζω! Ἄνεχώρησε πρὸ τεσσάρων ἡδὴ μηνῶν, καὶ πρὸ ἱκανοῦ καιροῦ δὲν μού ἔγραψε. ἴσως δὲν εἶμαι πλέον δι' αὐτὴν ἄλλο τί εἰμὴ πτωχὸς ἀγνωστος καλλιτέχνης, ζωγραφίζων τοὺς τοίχους της. Ἄν ἔχη οὕτω τὸ πράγμα . . . ἔστω, οὐδέποτε θά ζητήσω τὰ δικαιώματά μου. Ἄς τὴν ἐκδικηθῶ τοιουτοτρόπως. Ἄν τοῦναντίον μὲ θεωρήσῃ μὲ ἄλλον ὄμμα . . . τότε θ' ἀναχωρήσω. Θά στείλω τὴν εἰκόνα της εἰς τὴν ἐκθεσιν, καὶ ἴσως κατορθώσω ν' ἀποκτήσω τοιουτοτρόπως τόσην φήμην, ὥστε νὰ μού ἦνε ἐπιτετραμμένον νὰ τῆς εἰπῶ: Σὲ ἀγαπῶ! Ὅχι, ὅχι! δὲν θά τῆς ἀφαιρέσω τὸ μικρὸν της βασίλειον. Ἐχω ἐγὼ ἄλλο μεγαλειότερον: τὴν τέχνην. Μ' ἐνεπιστεύθη . . . καὶ δὲν θά τὸ μετανοήσῃ.

Τὸ αὐριον ἐκεῖνο εἶνε σήμερον. Δὲν κατάρθωσα ὄλην τὴν νύκτα νὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς μου. Εἶνε τόρα μέσημερία, καὶ ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμήν δύναται νὰ φθάσῃ. Τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις σοῦ τὰς γράφω μὲ τὸ μολυβδόκονδυλον ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ χοροῦ. Χιονίζει, ἀλλ' ὁ ἥλιος λάμπει. Ἔστειλαν νὰ τὴν παραλάβῃ τὸ ἔλκηθρον τῆς μὲ τοὺς ῥωσσοὺς τῆς ἵππου. Ὁ Βέρβικ ἀνεχώρησεν ἐπίσης μὲ τὸ ἔλκηθρον, αὐτὸς ὅστις δὲν ἤθελε ποτέ του νὰ μὲ χωρισθῇ. Θὰ ἔλεγε τίς, ὅτι ἐνόησε τί συμβαίνει. Πῶς νὰ τὴν πλησιάσω; τί νὰ εἰπῶ; Ἡ θέσις μου ἀπέναντί τῆς μου φαίνεται τόσον ψευδής! Εἶνε ἀνοησία, εἶνε παραλογισμός, ἀλλ' ἀδύνατον νὰ καταπολεμήσω αὐτὸ τὸ αἶσθημα. Ἀκούω θόρυβον κωδῶνων, φωνῶν, θυρῶν ἀνοιγομένων καὶ κλειομένων, κυνῶν ὑλακτούντων, καὶ μετ' ὀλίγον τίποτε. Ἔφθασεν!

Εἶνε τετάρτη ὥρα, καὶ σχεδὸν νύξ. Μόλις βλέπω τί γράφω ὑπὸ τὴν λάμπιν τοῦ πυρός. Αἱ τοιχογραφίαι μόλις εἶνε εἰς τὸ μέσον, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἐμπόδισε τὸς αἰκίς τὴν ἐργασίαν μου! Οἱ φίλοι τῆς θὰ τῆς ὑπαινιχθῶν βέβαια, ὅτι ἐπίτηδες ἐβράδυνα. Ὑποθέτω ὅτι δὲν θὰ τὴν ἰδῶ παρὰ αὐριον. Ὁ ὑπὸ τῆς ὄψεως εἶνε ἐδικῶς ἐπιφορτισμένος τὴν ὑπηρεσίαν μου ἤλθε κ' ἐβαλε ζῦλα εἰς τὴν ἐστία. Μὲ εἶπε δὲ ὅτι ἡ Λαίδη Καίρουραθ ἐπέστρεψε μὲ τὴν Μιλαίδην, ἀλλὰ κανεὶς ἄλλος, καὶ ὅτι περιμένεται πολὺς κόσμος ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν. Τότε θὰ ἔχω φύγει. Τὰς τοιχογραφίας ἄς τελειώσῃ ἄλλος ἀργότερα.

Μοῦ ἐγχειρίζουν ἓνα μικρὸν φάκελλον. Εἶνε ὀλίγα λέξεις τῆς, δι' ὧν μοῦ στέλλει τοὺς χαιρετισμούς τῆς καὶ μοῦ λέγει ὅτι θὰ μὲ περιμένῃ εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ἐκεῖ θὰ πάρῃ τὸ τίον. Νὰ ὑπάγω ἀμέσως; Δὲν ἔμπορῶ ν' ἀρνηθῶ. Τίποτε δὲν ἐλησμόνησε. Τρέμω συλλογιζόμενος ὅτι θὰ τὴν ἰδῶ, μολοντί τὸ ἐπιθυμῶ πρὸ τόσου καιροῦ! Μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ ἀναγνώστης ὅλα μου τὰ μυστικὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου τὴν ἀγαπῶ μέχρι παραφροσύνης, καὶ ὁμως δὲν δύναμαι νὰ τῆς ὁμιλήσω! Δός με τὴν εὐχὴν σου, ἀγαπητέ μου καὶ ἐξαίρετε πάτερ. Ἡ προσεχὴς μου ἐπιστολὴ θὰ γραφῇ ἀπὸ τὴν Ῥώμην.

Ἡ ἐπιστολὴ μου αὐτὴ δὲν ἐδόθη εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Τὴν ἀνοίγω δὲ διὰ νὰ σοῦ ἀναγγείλω, ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ὑψηλὴν θνητὸς εὐτυχέστερός μου. Καὶ τόρα ἀκόμη, καθήμενος ἐντὸς τοῦ δωματίου μου, τὸ ὅποιον φωτίζει τὸ πρωῖνόν λυκόφως, δὲν πιστεύω εἰς τὸν παράδεισόν μου. Ἀμφιβάλλω ἀκόμη, ὅτι μετὰ τὸς μακροὺς βιωτικούς ἀγῶνας, ὁ ἀγαθὸς μου ἄγγελος μὲ ἐλέησεν ἐπὶ τέλους. Ἄμα ὁ ὑπὸ τῆς μου ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν τῆς Λαίδης Σάρτερος, μετέβην εἰς ἐντάμωσίν τῆς. Οἱ πόδες μου ἐκλονοῦντο, ὡς ἐν ἡμῶν μεθυμένος. Ἐμελλον λοι-

πὸν νὰ τὴν ἰδῶ μετ' ὀλίγον! Μ' ἐφαίνετο ὅτι αἱ τοῖχοι θὰ ὠμίλουν, καὶ ὅτι τὸ μικρὸν ἐκεῖνο γραφεῖον θὰ ἐξεφώνει! Ἐνόμιζα ὅτι ὄνειρεύομαι, ἐγὼ ὄρθιος ἐνώπιόν τῆς, ἐντὸς τοῦ δωματίου ἐκεῖνου, τὸ ὅποιον εἶχα τόσον οἰκειωθῆ. Εὐτυχῶς ἦτο σιόφως. Ἀκτὶς φωτεινὴ εἰσῆρχετο διὰ τῶν δυτικῶν παραθύρων, αἱ δὲ ζωνοὶ λάμπειν τοῦ πυρός τῆς ἐστίας ἀντανεκλῶντο ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν δίσκων, ἐπὶ τῆς τειροῦρας, ἐπὶ τῆς ἐστρωμένης πρὸ τῆς ἐστίας ἀρκτῆς, κ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, τὴν ὅποιαν εἶχα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Ἡ ὠρότης τῆς ἦτο μεγάλη, ἐφαίνετο κουρασμένη. Ἐφερὲν ἱματισμόν, ὅποιον φοροῦσι συνήθως εἰς τὸ μεταμεσημεριονόν τίον, λαμπρὰν ἐσθῆτα ἐξ ὀλοσηρικοῦ, κεκοσμημένην διὰ πολλῶν τριχάπτων, ἧτις τῆς ἤρμοξε θαυμάσια, ὡς καὶ ὅ,τι φορεῖ. Μοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα, ἐγὼ δὲ τὴν ἔλαβον καὶ προσέκλινα βαθύτατα. Δὲν εἶπα λέξιν ἡμῶν ἀνίκανος νὰ ὁμιλήσω. Κ' ἐκεῖνη δὲ ἔμεινε σιωπηλοτέρα τοῦ συνήθους, καὶ μετ' ὀλίγον ἤρχισε ψιθυρίζουσα ταχέως καὶ ἀλληλοδιαδόχως μικρὰς τινὰς ἀσυναρτήτους φράσεις: ὅτι εἰς τὰς Κάννας ἦσαν πυρετοὶ ὅτι τῆς ἐφάνη ὡς νὰ εἶχε μετακομισθῆ τὸ Λονδίνον παρὰ τὴν Μεσόγειον ὅτι ἀπεστρέφετο τὸ μίγμα καυστικῶν ἡλίου καὶ παγετώδους βορῆα, καὶ ὅτι προετίμα ἐριππον περίπατον ἐπὶ τῶν ὑγρῶν ὁδῶν τῆς Βερσαίρ. Ἐνθυμούμαι τόρα ὅλας ἐκεῖνας τὰς φράσεις τῆς, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ τὰς ἀκούσω καλὰ, ὅταν τὰς ἔλεγε.

Τὴν ἐθεώρουν μεθῶν ἐξ ἔρωτος, καὶ βασιανίζομενος ὑπὸ τῆς ιδέας, ὅτι ὤφειλον νὰ τὴν ἀφήσω, νὰ τὴν ἀποχωρισθῶ, χωρὶς νὰ τῆς εἰπῶ λέξιν. Τότε ἐπλησίασεν εἰς ἐμὲ ἐν μέσῳ τοῦ σιόφωτος, τὸ ὅποιον ἀπετέλουν τὸ φῶς τῆς ἐστίας καὶ ἡ δύουσα ἡμέρα. Ἡμεθα καὶ οἱ δύο ἐγγὺς ἀλλήλων πλησίον τῆς ἐστίας. Μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὁμιλήσω. Ἠσπάσθη τὴν χεῖρα, τὴν ὅποιαν μοῦ ἔτεινε, λέγων κατ' ἐμαυτὸν; «ὦ, ἂν ἐγνώριζε, τί συμβαίνει.» Ἄν ἐγνώριζε! ἀνέγνω βεβαίως κἀτι παράδοξον εἰς τὴν φυσιογνωμίαν μου, διότι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς προσέλαβον ἐκφρασίαν ἀλλόκοτον ἐνῶ μ' ἐθεώρουν, καὶ μὲ ἠρώτησεν ἀποτόμως, ὡς ἄλλοτε: «Λοιπὸν, δὲν ἔχετε τίποτε νὰ μοῦ εἰπῆτε; Εἶσθε λυπημένος ὅτι ἐπέστρεψα; Ποῦ εὐρίσκονται αἱ τοιχογραφίαι σας; Ἔστενοχωρήθητε πολὺ;»

Μοῦ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον ν' ἀρθρώσω λέξιν, καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ σώσω τὴν ζωὴν τῆς ἢ τὴν ζωὴν μου. Τὴν ἔβλεπον μόνον, μετ' ὀλίγον δὲ ἐπορφυρώθησαν αἱ παρειαὶ τῆς ὡς ἡ καμέλια, τὴν ὅποιαν ἔφερὲν εἰς τὸ στῆθός τῆς: «Διατί δὲν ἦλθατε εἰς Κάννας; εἶπε, χωρὶς νὰ ἀτεινίσῃ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς εἰς ἐμὲ. Ἐπεθύμουν τόσον νὰ ἤρχεσθε! Δὲν ἐννοήσατε λοιπὸν;» οὐδὲν ἀπήντησα. Ἡ καρδία μου ἐπαλλεβραίων, ἀλλὰ δὲν εἶπα

λέξιν. Ἐλαβε τότε τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν χεῖρά τῆς καὶ μὲ ἠρώτησε διατί ἡμῶν τόσον ὑπερήφανος, εἶτα δὲ ἐψιθύρισε ταπεινῆ τῆ φωνῆ: «Ἄν μ' ἀγαπᾶτε ὀλίγον, διατί δὲν τὸ λέγετε; Τί μὲ μέλει διὰ τοὺς ἄλλους, σεις μόνον εἰσθε δι' ἐμὲ τὸ πᾶν. Θὰ ἐγίνωμεθα τόσον εὐτυχεῖς, ἂν ἦσθε ὀλιγώτερον ὑπερήφανος!» Ἐπεσα τότε εἰς τοὺς πόδας τῆς, τοὺς ὁποῖους κατεφίλησα ἐν παραφροσύνῃ. Ἀργότερα, τὴν ἰδίαν ἐσπέραν τῆς διηγήθη ὅλα, καὶ τῆς ἔδειξα τὰ ἐγγράφα, τὰ ὅποια οὐδὲ νὰ ἰδῆ κατεδέχθη. Ὅ,τι εἶνε ἰδικόν τῆς εἶνε καὶ ἰδικόν μου ὅ,τι εἶνε ἰδικόν μου εἶνε καὶ ἰδικόν τῆς ὁ κόσμος ἄς εἰπῇ ὅ,τι θέλει. Ἄν τὴν νομίζῃ τὴν γενναϊότεραν γυναῖκα τοῦ κόσμου, αὐτὴν τὴν φορὰν βεβαίως δὲν θ' ἀπατηθῇ.

Ἡ Λαίδη Σάρτερος πρὸς τὸν Δὸν Ἐκκελίον Φερράρην. Σὰς ἀγαπῶ ἡδῆ! Ἐλάτε τὸ Πάσχα νὰ μᾶς ἰδῆτε. Σκοπεύει ν' ἀγοράσῃ ἐν ἐγκαταλειμμένον μέγαρον, τὸ ὅποιον δεσπόζει τῆς Φλωρινέλλας καὶ νὰ τὸ ἀνακαινίσῃ. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἔμποροῦμεν νὰ σὰς βλέπωμεν συχνά.

Λέγει ὅτι τὸ μέγαρον αὐτὸ εἶνε ἔργον τοῦ Βραμάντη καὶ ὅτι σὰς ἤκουσε συχνά νὰ λυπηθῆτε ὅτι τὸ ἐβλέπατε νὰ ἐρείπεται.

Ἡ Λαίδη Καίρουραθ πρὸς τὸν Λόρδον Λανδοῦνον. Μέγα σκάνδαλον ἀπεφύγαμεν ἐκ θαύματος. Ὁ Λόρδος Σάρτερος (διότι ὁ εὐπατριδὴς αὐτὸς εἶνε ἀναντιβῆτως ὁ Λόρδος Σάρτερος, καὶ τοῦ εὐρίσκω φοβερὰν ὁμοίότητα μὲ τὸν ταλαίπωρον Ἄλουρεδ), φέρεται κατὰ τρόπον ἐντελῶς ἄφογον. Δὲν ἐννοεῖ νὰ δημοσιευθῇ τὸ πρᾶγμα, λέγων ὅτι τοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον ἂν ὁ κόσμος τὸν ὑπολάβῃ ὡς πειρωτὴν τῆς συζύγου του. Τὸ πρᾶγμα ἄλλως δὲν ἔχει σημασίαν, ἀφοῦ ὁπωσδήποτε ὁ πρωτότοκος υἱὸς των θὰ φέρῃ τὸν τίτλον καὶ θὰ κληρονομήσῃ τὴν περιουσίαν. Χαίρω πολὺ ὅτι δὲν διεδόθη τίποτε. Χαίρω δ' ἐπίσης πολὺ, ἀναλογιζομένη ὅτι τὸ ἄσχημον ὄνομα, ὑπὸ τὸ ὅποιον ἦτο γνωστὸς οὐδέποτε μ' ἐμπόδισε νὰ ἐκτιμῆσω τοὺς εὐγενεῖς τοῦ τρόπου. Ἐνθυμείσθε βέβαια, ὅτι ἔλεγα πάντοτε, ὅτι ἔχει ἐξωτερικὸν εὐπατριδου. Θὰ ἦνε βεβαίως δύσκολον νὰ ἐξηγήσωμεν, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ συναινεσωμεν εἰς συνοικέσιον τόσῳ κατ' ἐπιφάνειαν ἀσυμβίβαστον καὶ τόσῳ ἀπίθανον. Ἄλλ' ὅταν μάθωσιν ὅτι ἐδώκαμεν τὴν ἐγκρισίν μας οὐδεὶς θὰ διανοηθῇ νὰ τὸ κατακρίνῃ. Ὅλοι γνωρίζουσιν, ὅτι οὐδέποτε ἤθελα παραδεχθῆ τι ἄποπον ἢ ἄκοσμον. Ὅπως δὲποτε δὲν βλέπω διατί νὰ μὴ κοινολογήσωμεν ἐμμέσως τὸ πρᾶγμα: ἂν τὸ κρίνετε εὐλογον, δύνασθε ἐξαίρετα νὰ τὸ ἐκμυστηρευθῆτε ἰδιαίτερος εἰς τὴν λέσχην εἰς μερικοὺς φίλους σας. Ἄρκει τόσον διὰ νὰ τὸ μάθουν ταχέως ἡ Αὐλὴ καὶ ἡ πόλις. Ἴσως μάλιστα εἶνε αὐτὸ καλλίτερον, παρὰ καὶ ἡ ἀπλὴ ὑπόθεσις, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ κάμωμεν

συγγένειαν ἀνάρμοστον. Ἡ Ἐσμία μὲ ἀνησύχησε πολὺ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη· χαίρω δὲ πολὺ, ὅτι μεταδίδω τόρα τὴν εὐθύνην μου εἰς τὸν Λόρδον Σάρτερος: τὸν ἀγαπᾶ ἔμπαθῶς, καὶ ἐκτὸς τούτου ἔγεινε καὶ πολὺ εὐάγωγος. Οὐδέποτε θὰ ἐπίστευα, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ μεταβληθῇ τοιοῦτοτρόπως εἰς μίαν ἡμέραν διὰ τῆς ἀπλῆς ἐπιδράσεως ἐνὸς αἰσθήματος.

Ὁ Λέων Ῥέντσας πρὸς τὸν Δὸν Ἐκκελίον Φερράρην.

Ἐλα νὰ μᾶς ἰδῆς τὸ Πάσχα. Ἄφησε, ἀπαξ τοῦλάχιστον, τὸ ἐρημητήριόν σου, διὰ νὰ μοῦ δώσης τὴν γαμικὴν εὐλογίαν.

Ὁ Κ. Χόλλυς πρὸς τὴν Λαίδη Σάρτερος.

Τὰ ἔχασα, κατὰ γράμμα! οὐχ ἦττον σὰς συγχαίρω καὶ τοὺς δύο. Πότε θὰ τελειώσουν αἱ τοιχογραφίαι; Ἐλπίζω νὰ μὲ ἐσυγχώρησες;

Ἡ Λαίδη Σάρτερος πρὸς τὸν Κ. Χόλλυς.

Σοῦ τὰ συγχωρῶ ὅλα, ἀκόμη καὶ τὰς ἀνοησίας τὰς ὁποίας μοῦ ἔγραψες. Θὰ τὸν λέγω πάντοτε Ῥέντσον. Θὰ μείνωμεν ἐδῶ ὅλον τὸ θέρος, καὶ . . . θὰ τελειώσῃ τὰς τοιχογραφίας.

ΠΕΡΙ ΠΕΝΘΟΥΣ

Α'.

Ἡ ἔρροια τοῦ θαλάτου.

Γινώσκουσι τὰ ζῶα τί ἐστὶ θάνατος; Τινὰ τούτων πιθανῶς. Ὁ κ. Κουζῶ διηγείται, ὅτι ὁ κύων γυναικὸς τινος φονευθείσης ἐν Ἀρκανσᾶς ἐν μάχῃ πρὸς τοὺς Ἰθαγενεῖς Ἰνδοὺς, κατεκλίθη ἐπιμόμως ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε τῆς πείνης. Ὑπομιμνήσκει δ' οὗτος καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Κυβιέρου ἀναφερομένην παρατήρησιν κυνός, ὅστις φιλῶν λέαιναν μεθ' ἧς συνέζη ἐν τῷ βοτανικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων, τοσούτον ἐθλίβη ἐκ τοῦ θανάτου τῆς, ὥστε ἀπέθανεν ἐξ ἀσιτίας. Ὅμοίως αἱ θήλειαι τῶν ψιττακῶν, τῶν λεγομένων ἀχωρίστων, χηρευούσαι θνήσκουσιν ἐκ θλίψεως. Αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ μαρτυροῦσιν ἀριδῆλως, ὅτι ζῶα τινὰ κέκτηνται μεγάλην ἠθικὴν αἰσθητικότητα, οὐδαμῶς ὁμως ἀποδεικνύουσιν, ὅτι θνήσκοντα ἐκ θλίψεως ἔχουσι σαφῆ ἔννοιαν τοῦ ἀναποδράστου θανάτου αὐτῶν. Παντελῶς δ' οὕτω διαφέρει τοιοῦτος θάνατος τῆς προμελετημένης καὶ ἐλλόγου αὐτοκτονίας, τῆς ὁποίας πλεῖστα παραδείγματα παρέχει τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ δὴ συχνάκις, παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν δόξαν, καὶ αὐτὰ τὰ γρια φύλα. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἦτο ἀναμφισβητήτως βεβαιωμένον, ὅτι οὐδὲν ζῶον ἔχει σαφῆ ἔννοιαν τοῦ θανάτου, πάλιν θὰ ἐσφάλλετο σφόδρα ὁ ζῆτων νὰ διίδη ἐν τούτῳ κεφαλαϊκῇ διαφορᾷ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ ζῴου· διότι, ὡς κατωτέρω θὰ ἰδῶμεν, ἡ ἔννοια φυσικοῦ θανάτου εἶναι πάντῃ ἀγνωστος εἰς ἔθνη ὀλόκληρα. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἀνθρώπου

ἀπὸ τοῦ ζῶν κρίνεται μᾶλλον ἐκ τῶν ἐν τοῖς πένθεσι γινόμενων ἢ ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ἐπικηδείων τελετῶν· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις ἡ διαφορά εἶναι σχετική τις καὶ οὐχὶ ἀπόλυτος.

Εἶδος τι λάμα (*αιχμηρίας γουαράκων*) φαίνεται, ὅτι οὐκ ἴσως μόνον τὴν ἐνόησαν τοῦ θανάτου ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὸν πόθον ἐνταφιασμοῦ ἐν ἰδίῳ νεκροταφείῳ. Τὰ ἐλεύθερα ζῶα τοῦ εἴδους ἐκείνου, ὅταν προσεγγίξῃ ὁ θάνατός των μεταβαίνουνσι νάποθάνωσιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, παρὰ τὸν σῶρον τῶν ὄστων τῶν ὁμοφύλων. Τινὲς δὲ μύρμηκες καὶ πλέον τούτου ποιοῦσι, μετὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους μάχας ἀποκομίζοντες τὰ πτώματα τῶν οἰκείων πολεμιστῶν. Κατὰ δὲ τὸν Βάττελ, οἱ ἀνθρωπόμορφοι πίθηκοι, τοῦ εἴδους *γορίλλα γίνα*, φροντίζουσι καὶ καλύπτουσι διὰ κλάδων καὶ ξηρῶν ξύλων τοὺς νεκροὺς τῶν ὁμοφύλων. Ἐξ ἐναντίας δὲ πολλαὶ τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν ἐγκαταλείπουσι ἀφροντίστως τὰ πτώματα τῶν οἰκείων. Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι σπανίως ἐν τῇ ἀνθρωπίνῳ γένει παρατηρεῖται ἐγκατάλειψις τῶν νεκρῶν. Καθόλου δ' εἰπεῖν αἱ ἐπικηδεῖοι τελεταὶ μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις ἰδιάζουσι, ὅσοι δὲ τῶν ἐπιστημόνων κατέχονται ὑπὸ τῆς μανίας νά πλάττωσι χάσματα πρὸς χωρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν λοιπῶν ζῶων, ἠδύναντο εὐλογοφανῶς ὅπως νά χαρακτηρίσωσι τὸν ἀνθρώπον ὡς γένος ἰδίον « πενθῶν τοὺς νεκρούς. »

Ὡς θά ἴδωμεν, ἐξετάζοντες τὰς κυριωτάτας τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν, αἱ ἐπικηδεῖοι τελεταὶ καὶ τὰ ἐν τοῖς πένθεσι νόμιμα, καὶ τοῖς μεγάλα ἢ ποικιλία αὐτῶν, σχετίζονται ὅμως συνήθως ταῖς δοξασίαις περὶ τῶν ἐπέκεινα τοῦ παρόντος βίου. Ἄλλοι μὲν ἐγκαταλείπουσι ἀπλῶς τοὺς νεκρούς, ἄλλοι δὲ καὶ τοὺς τρώγουσι. Πολλοὶ λαοὶ θάπτουσι ὑπὸ τὴν γῆν τοὺς νεκρούς, καὶ ἐπισωρεύουσι χῶμα καὶ λίθους. Ἀλλαχοῦ κρύπτουσι αὐτοὺς ἐν φυσικαῖς σπηλαιαῖς ἢ ἐν τεχνικαῖς ὀρύγμασι, ὅπερ κλείουσιν ἔπειτα καὶ ἐξασφαλίζουσι κατὰ τὰ ἐνόητα πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν θηρίων. Ἄλλοι πάλιν λαοὶ ἢ φυλαὶ ἔχουσι περὶ τούτου καθ' ὁλοκληρίαν ἀντιθέτους ἰδέας ἀντὶ νά προφυλάττωσι τοὺς νεκρούς, προβάλλουσι τὸναντίον αὐτοῦ βράν ἐἰς τὰ θηρία, εἰς τὰ ἀρπακτικά ὄρνεα, καὶ δὴ εἰς κύνες ἐπιτηδες πρὸς τοῦτο ἠσκημένους. Οἱ μὲν ἀποζηρῶνται καὶ ταριχεύουσι τοὺς νεκρούς, οἱ δὲ ἐκθέτουσι αὐτοὺς ἐφ' ὑψωμάτων, ἐπὶ κλάδων δένδρων, ἐν περάγαις (μονοξύλοις) κλπ.

Ἐκτὸς τῆς κτηνώδους ἐγκαταλείψεως, πάντα τὰ ἐπικηδεῖα νόμιμα, τὰ ποικιλώτατα καὶ διάφορα ἀλλήλων, προσῆλθον ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἰσθηματος, εὐσεβοῦς μερίμνης περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῶν τεθνηκότων. Ἡ πεποιθήσις περὶ ἐξαφανισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐν τῷ

τάφῳ βίβοθαλεῖ συνήθως παρὰ μόνους τοὺς διαπαιδαγωγηθεῖσιν ἐν τοῖς αὐστηροῖς διδάγμασι τῆς ἐπιστήμης. Ἄλλ' ὁ κατὰ φύσιν ἀνθρώπος ἢ ὁ ἀμαθὴς θεωροῦσι τὸν θάνατον ὡς συμβεβηκός, ὡς ὤθησιν ἀλλοίαν διδοῦσαν διεύθυνσιν εἰς τὴν ὑπαρξίν. Ἐκ τῆς σηπεδόνος τοῦ πτώματος ἀποσπᾶται ἀτμός τις, σκιά, εἰδῶλον, κλπ. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐν ἐπιγνώσει ἑαυτοῦ ἐγὼ τοῦ θανόντος μεταβαίνοντος τότε εἰς νέαν ὑπαρξίν, διατηρούσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον τὸν τύπον τῆς προτέρας. Ἐνίοτε φαντάζονται, ὅτι τὸ ἀπὸν ἐγὼ θά ἐπα- νέλθῃ ποτὲ εἰς τὸ προσκαίριον ἐγκαταλειφθέν σῶμα, καὶ τότε προσπαθοῦσι νά διατηρήσωσιν ἐφ' ὅσον δύνανται ἀλώθητον τὸ παλαιὸν σκηνωμα. Βεβαίως τὰ καθημερινὰ φαινόμενα τοῦ ὕπνου, τῶν ὁνείρων, τῶν λιποθυμιῶν καὶ τῶν τοιούτων τὰ μέγιστα συνετέλεσαν εἰς παραπλάνησιν ἐν τούτῳ τῆς νηπιαζούσης κρίσεως τοῦ κατὰ φύσιν ἀνθρώπου. Ἡ ἄσπετος διάνοια αὐτοῦ ἀδυνατεῖ νά κατανοήσῃ τὴν μεταβασιν ἀπὸ τοῦ σφρίγγου τῆς ζωῆς εἰς τὸν ἐκμηδενισμόν τοῦ θανάτου. Πρὸς τούτοις ἐν ταῖς πρώταις περιόδοις τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως ἀδύνατος εἶναι ἀκριβῆς διάκρισις τοῦ συνειδήτου ἀπὸ τοῦ ἀσυνειδήτου. Ὁ ἀνθρώπος τότε ἀποδίδωσιν εὐκόλως εἰς ἄψυχα πράγματα, ποικίλας ἐντυπώσεις ἐμποιοῦντα αὐτῷ, ἰδέας, αἰσθήματα καὶ πάθη ἀνάλογα τοῖς ἑαυτοῦ. Μάλιστα δὲ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν καὶ ὡς τοσάκις ἐφαντάσθησαν οἱ ποιηταί, ὁ ὕπνος φαίνεται αὐτοῖς ὄντως ἀδελφός τοῦ θανάτου, δυσκόλως δὲ διακρίνει ἐκάτερον διότι καὶ πράγματι ὁ ὕπνος ἁμοιάζει μάλιστ' ἀδελφὸν τῶν νεκρῶν, καθ' ὅσον τὸ πνεῦμα καταλείπον τὸ σῶμα πλανᾶται τῆδε κάκεισε· ὁ δὲ θάνατος μικρὸν φαίνεται διαφέρειν μακροῦ ὕπνου, ἐξ οὗ προκύπτει διπλασιασμός τοῦ ὄντος.

Ἀνάγκη νά ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς γενικὰς ταύτας σκέψεις, ὅπως κατανοήσωμεν τὰς ἐν τοῖς πένθεσι συνηθείας, τὰς ποικιλώτατας καὶ ἐνίοτε παραλογωτάτας, ἅς ἐπιβάλλουσιν ἑαυτοῖς διάφορα τῶν ἀνθρώπων ἔθνη. Ἐνταῦθα θά καταγράψωμεν ὅσας τῶν συνηθειῶν τούτων θεωροῦμεν τυπικὰς καὶ ταύτας μόνον.

B.

Περὶ πένθους ἐν Μελανησίᾳ.

Τὰ ἐν τοῖς πένθεσι νόμιμα εἰσὶ ποικίλα καὶ ἐν Μελανησίᾳ, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐσχάταις τὸν ἀνθρωπισμὸν φυλαῖς, τοῖς Τασμανοῖς καὶ τοῖς Αὐστραλοῖς, οἵτινες ἄλλως εἰσὶν ἁμοιότατοι ἀλλήλοις. Οὗτοι θάπτουσι ἐνίοτε τὸ πτώμα, ἐνίοτε δὲ καταθέτουσι αὐτὸ ἐν ἐπιπολαίοις ὀρύγμασι. Κατὰ τὸν ἐνταφιασμόν ὁ νεκρὸς κατατίθεται ἐνοκλαθῆν, τοὺς βραχίονας ἔχων ἐσταυρωμένους καὶ τὰ γόνατα ἐπὶ τοῦ στήθους ἐγγιζόντα· καλύπτεται δὲ καὶ διὰ τοῦ μανδύου, ὃν ἐφόρει ζῶν.

Ἡ τοιαύτη στάσις τοῦ νεκροῦ συνειθίζετο ἢ συνειθίζεται ἀκόμη παρὰ πλείστοις λαοῖς, ἰδίᾳ τοῖς Ἀνθαμανίταις, τοῖς Περούβιοις, τοῖς ἀρχαίοις Σκώτοις κλπ. παρὶς δ' ἀφορμῆν εἰς μυριάς εἰκασίας, ὧν πιθανώτερα εἶναι ἡ ἀπλουστάτη. Οἱ κατὰ φύσιν ἀνθρώποι, οἱ τὸν θάνατον ὑπολαμβάνοντες ὕπνον μακρὸν, μεριμνῶσιν ὡς εἰκός, ὅπως ὁ νεκρὸς εὐρίσκηται ἐν τῷ τάφῳ ἐν τῇ στάσει ἐκείνῃ, ἢ ζῶν ἐτήρει, ἀναπαυόμενος τὴν ἐσπέραν παρὰ τὴν ἐστίαν, ὅσας ἐπέστρεφεν ἀπὸ τῆς θήρας ἢ τῆς μάχης.

Ἐνίοτε οἱ ἐν λόγῳ Μελανησιοὶ κατέθετον τοὺς νεκρούς αὐτῶν ἐν κοίλοις κορμοῖς δένδρων ἢ ἐν φλοῖνοις λάρναξι· πάντοτε δὲ πλησίον τοῦ νεκροῦ κατέθετον καὶ τὰ κυνηγετικὰ ἢ πολεμικὰ ὄπλα αὐτοῦ.

Οἱ τόποι τῆς ταφῆς ἦσαν συνήθως ἀπομεμονωμένοι, καὶ εἰς ἓνα μόνον νεκρὸν ὠρισμένοι ἐκάστοτε· ἐνίοτε ὅμως οἱ Αὐστραλοὶ εἶχον μικρὰ κοινὰ νεκροταφεία. Ἄλλ' οἱ τρόποι, ὧν μνημονεύομεν, συνειθίζοντο ἐν ταῖς ταφαῖς τῶν νεωτέρων· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἐκήδευσαν ἐνίοτε μετὰ μείζονος πομπῆς, καὶ ἀντὶ νά τοὺς θάπτωσιν ἀπετέφρουσαν τὸν νεκρὸν αὐτῶν ἐν πυρὶ μετ' ὃ συνέλεγον ἐπιμελῶς τὰ πηνηρακωμένα ὄστα, τὰ ὅποια ἐτήρουν ὡς φυλακτῆρια κατὰ νόσων ἢ πρὸς εὐδοκίμησιν ἐν κυνηγίοις καὶ ἐν μάχαις. Πᾶσαι δ' αὐταὶ αἱ συνήθειαι ἀποδεικνύουσιν, ὅτι κατὰ τὰς δοξασίας τῶν Τασμανῶν καὶ τῶν Αὐστραλῶν, οἱ νεκροὶ ἐξηκολούθουν ζωὴν ἄλλην καὶ πέραν τοῦ τάφου. Φαίνεται ὅμως, ὅτι καὶ ἐν Μελανησίᾳ, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις χώραις, ἐκεῖνο ὅπερ ἐφαντάζοντο παραμένον μετὰ τὸν θάνατον, τὰ εἰδῶλα καμόντων ἐνὶ λόγῳ, ἐνέπνεον μᾶλλον πρόμον ἢ στοργῆν. Τούτου δ' ἕνεκα ἀπέφευγον νάναφέρωσι τὸ ὄνομα τοῦ θανόντος, οἱ δ' ἁμύνημοι αὐτῷ ἐν τῇ φυλῇ μετέβαλλον ὄνομα. Παρόμοιον ἔθιμον ὑπάρχει καὶ ἐν ἄλλαις φυλαῖς, ἰδίως δ' ἐν Πολυνησίᾳ.

Οἱ Τασμανοὶ καὶ οἱ Μελανησιοὶ, κατὰ τὸν θανάτον τινος τῶν οἰκείων, ἐτραυματίζον ἐπίσης τὸ ἴδιον σῶμα ἢ ἀπέκοπτον μίαν τῶν φαλαγγῶν τῆς χειρὸς, εἴτε ὅπως ἀποδείξωσι τὴν θλίψιν των, εἴτε ὅπως κατευνασῶσι τὴν ὀργίλην σκιάν τοῦ θανόντος. Ἄλλως δὲ οὐδαμῶς ἠδύναντο νά πιστεύσωσιν ὅτι ὁ θάνατος προέρχεται ἐκ λόγου φυσικοῦ, ἀλλ' ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν αὐτοῦ συνήθως εἰς μαγγανεύματα ἐχθρῶν. Τούτου ἕνεκα ἐφρόνουσαν, ὅτι οἱ συγγενεῖς ὤφειλον νά ἐκδικήσωσι τὸν θανόντα· καθῆκον δ' ἐπέβαλλετο ἀπαράβατον ὁ φόρος τῶν ὑποτιθεμένων δολοφόνων, οἵτινες ἀνήκον συνήθως εἰς τινὰ τῶν γειτόνων φυλῶν, καὶ ἡ σφαγὴ ἦτο ἀνάλογος τῆς σπουδαιότητος τοῦ νεκροῦ καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν στοργῆς τῶν οἰκείων. Αὐστραλὸς τις πρὸς ἐνδείξιν τῆς πρὸς τὸν ἱεραπόστολον Σαλθάδον ἀγάπης, τῷ ὑπεσχέθη νά

σφάζῃ, ἂν ἀποθάνῃ, τοὺλάχιστον ἡμίσειαν ὄσδεκα συμπατριωτῶν του. Εἶναι δὲ τοῦτο, μεταξὺ ἄλλων, ἐν τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἐπήνεγκεν εἰς τὸν κόσμον, οὐχὶ τὸ δόγμα περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὅπερ βραδύτατα διεπλάσθη ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει, ἀλλ' ἡ κοινοτάτη πάσαις ταῖς φυλαῖς δοξασία περὶ προσκαίριου ἐπιβιώσεως μετὰ θάνατον.

Οἱ Παπούσι καὶ οἱ Νεοκαληδόνιοι πιθανῶς δὲν συνειθίζουσι νά καίωσι τοὺς νεκρούς. Ἄλλ' ἐξ ἐναντίας οἱ μὲν Παπούσι ἀποζηρῶνται καὶ ταριχεύουσι τοὺς νεκρούς, καὶ τοὺς φυλάττουσιν εἴτα ἐπιμελῶς ἐν ταῖς ἰδίαις κατοικίαις· τῶν δὲ Νεοκαληδονίων πατριά τινες θέτουσι αὐτοὺς εἰς μέρη ἐπιτήδες πρὸς τοῦτο ὠρισμένα, καὶ ἀφ' οὗ συντελεσθῇ ἡ σῆψις ἀνακομίζουσι τὰ ὄστα, καὶ θέτουσι ταῦτα εἰς κοιλότητας βράχων, ἢ εἰς μικρὰ ὑπόγαια, ἐσκαμμένα ἐν μέσῳ δασῶν. Συχνότατα ὅμως θάπτουσι αὐτοὺς ἐν κοιμητηρίῳ ἰδιαιτέρῳ τῆς πατρίδος, ὅπερ θεωρεῖται τόπος ἱερός (*ταβοῦ*). Ἄλλαι δὲ πατριά τῶν Νεοκαληδονίων θάπτουσι μόνους τοὺς ἀρχηγούς αὐτῶν, τοὺς δὲ κοινούς νεκρούς θέτουσι ἐπὶ κλάδων δένδρων ἢ προσδέουσιν εἰς κορμούς δένδρων. Ἐν πάσῃ δὲ περιστάσει θέτουσι ἢ ἐμπηγνύουσιν ἐν τῇ γῇ πλησίον τοῦ νεκροῦ πάντα τὰ ἐργαλεῖα, τὰ ὅποια ὑπολαμβάνουσι χρήσιμα ἢ ἀρεστά αὐτῷ, ὡς δόρατα, παγιάς (κώπας), κοσμήματα καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ θάνατος ἀρχηγῶν θεωρεῖται ἐν Νέξ Καληδονίᾳ ὡς δημοσία συμφορὰ, ἴσως δ' ἐπειδὴ καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν πατριῶν αὐξάνει δυσαναλόγως πρὸς τοὺς πόρους αὐτῶν, δυσχεραίνουμένης τῆς συντηρήσεως αὐτῶν ἐκ τοῖς τοιαύτης αὐξήσεως, ὑποχρεοῦνται πάντες, ὅσας ἀποθνήσκουσι ἀρχηγός, πρὸς ἐκδήλωσιν θλίψεως νάπέχωσιν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἢ ἓνα μῆνα τῶν συζυγικῶν σχέσεων. Ἡ τοιαύτη ἐκδήλωσις τοῦ πένθους εἶναι, βλέπετε, παντελῶς διάφορος τῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς συνειθιζομένων. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς προθεσμίας ἡ ἄρσις τῆς ἀπαγορεύσεως πανηγυρίζεται διὰ μνημοσύνου ἑορτῆς.

Ἐκ πασῶν τῶν παρατηρήσεων τούτων καθίσταται πρόδηλον ὅτι οἱ Μελανησιοὶ, καὶ αὐτοὶ αἱ ὑποδεέσταται φυλαὶ ἐκ τούτων, πιστεύουσιν εἰς ἐπιβίωσιν τινὰ μετὰ θάνατον, καὶ ὅτι ὁ θάνατος τῶν οἰκείων διεγείρει αὐτοῖς, εἰς ἄλλους μὲν ἐπὶ μακρότερον, εἰς ἄλλους δ' ἐπὶ βραχυτέρον χρόνον, αἰσθήματα στοργῆς ἢ ὀμότητος.

(Ch. Letourneau)

· II.

ΖΩΑ ΣΟΦΑ

ἐκτεθέντα ἐν Παρισίοις

Οἱ ἀνθρώποι ἐξεμεταλλεύθησαν πάντοτε τὴν νοσημοσύνην τῶν ζῶων διὰ τὰς δημοσίας διασπαι-

δάσεις. Σοφοὶ κύνες παίζοντες δῆμιον, πίθηκοι ἐνδεδυμένοι καὶ μεταχειριζόμενοι τὸ σάρωθρον ἢ ζιφομαχούντες ἢ ὑπηρετούντες, μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τοῦτο ἀποστροφὴν των, καὶ καναρίνια ἐπιρίπτοντα τὰ χαρτία, ἀπὸ μακροῦ χρόνου συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν δημοσίων θεαμάτων. Αἱ τοιαῦται ἐκθέσεις δὲν εἶνε ἄνευ ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς θεατὰς, ἐφ' ᾧ καὶ ἐνομίσαμεν ὅτι εὐχαριστοῦμεν τὴν περιέργειαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ἀναφέροντες τὰ διάφορα γυμνάσματα, ἅτινα κατὰ τὸν ἐνεστώτα χειμῶνα ἐξετέλεσαν ἐν Παρισίαις διάφορα ζῶα ἐκγυμνασθέντα πρὸς τοῦτο. Ἐν τῷ Ἀμφιθεάτρῳ τοῦ βουλευτάρτου θαυματοποιὸς ἐπιτηδεϊότατος ἐξετέλει διάφορα γυμνάσια ὄρθιος ἐπὶ ἵππου τρέχοντος περὶ τὸ κέντρον. Ὁ θαυματοποιὸς οὗτος εἶχεν ἐκγυμνάσει περιστερὰς κατὰ τρόπον ἀληθῶς ἑκτακτον. Ἀπέλυεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀμφιθεάτρου δωδεκάδα περιστερῶν, αἵτινες ἵπταντο ἐλευθέρως περὶ τὸ κέντρον κατὰ μίαν ἢ ἄλλην διεύθυνσιν συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ θαυματοποιου. Οὗτος ἐκράτει εἰς χεῖρας ζύλον ἐν εἶδει σταυροῦ, ἐφ' οὗ αἱ περιστερὰ ἐκάθηντο προσκαλούμεναι ὑπ' αὐτοῦ ἰσταμένου ὀρθίου ἐπὶ τοῦ καλπάζοντος ἵππου του. Πλὴν τούτου ἕτερος γελωτοποιὸς διηύθυνε χῆνας, αἵτινες ἐξετέλουν ἐλευθέρως πάντα τὰ γυμνάσια ἐκγεγυμνασμένου ἵππου, βηματίζουσαι, τριποδίζουσαι, καλπάζουσαι, ὑψοῦσαι τὸν δεξιὸν ἢ τὸν ἀριστερὸν πόδα, στρεφόμεναι περὶ τὸ κέντρον κατὰ μίαν ἢ ἄλλην διεύθυνσιν, καὶ πηδῶσαι ἄνωθεν τῶν φραγμῶν. Τὰ γυμνάσια ταῦτα ἐξετέλει ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ αὐτοῦ γελωτοποιου καὶ μίαν ἔλαφος ἐν ἐλευθερίᾳ οὔσα, ἥτις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπήδα καὶ διὰ στεφανῶν ἐκ χάρτου.

Ἄκρατον γέλωτα προεκάλεσεν ἡ ἐκθεσις ὑπὸ ἑτέρου γελωτοποιου χοίρων γεγυμνασμένων ἐν ἄλλῳ τινὶ θεάτρῳ. Μέλας χοῖρος, ἐνδεδυμένος ὡς τροφός, καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὀπίσθιων ποδῶν του περιπατῶν, ὄθει ἐπὶ τῆς σκηνῆς μικρὰν ἀμαξάν, ἐν ἣ ἦτο μικρὸν χοιρίδιον ἐνδεδυμένον ὡς βρέφος. Ὁ γελωτοποιὸς ἐλάμβανεν εἴτα τὸ χοιρίδιον, καὶ ἀφήρει ἀπ' αὐτοῦ γοερῶς οἰμώζοντος τὰ σπάργανα, πρὸς τέρψιν μεγάλην τῶν θεατῶν, οἵτινες ἐγέλων θορυβωδῶς. Ἔτερος χοῖρος ἐξετέλει κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ γελωτοποιου πάντα τὰ γυμνάσια ἐλευθέρου ἵππου, ἐπήδα φραγμούς, μετέβαλλε στάσις κτλ. Ἐν τέλει ἐπὶ τοῦ χοίρου τούτου φέροντος ἐφίππιον παρουσιάσθη ἀναβαίνων πίθηκος, φέρων ὑψηλὰ ὑποδήματα καὶ ἐνδεδυμένος ὡς ἄγγλος ἵπποδρόμος (jockey), ὅστις καλπάζων ἐπήδα διαφόρους φραγμούς.

Ὅποια θαύματα ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς ἐκ μέρους τῶν ἐκθετῶν τῶν ζῶων τούτων, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπέκρουσι παθητικῶς εἰς τὸν φόβον γνωστῆς αὐτοῖς τιμωρίας, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῶν βασιάνων ἐξαναγκάζουσι τὰ

πρωτὰ ταῦτα ζῶα νὰ ἐκτελῶσι γυμνάσια, εἰς ἃ οὐδόλως ἀρέσκονται. Περὶ τούτων, ὅταν ἐκτίθενται εἰς τὰ ἀμφιθέατρα ἢ τὰ θεάτρα, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Λακρονταῖν περὶ τοῦ χοίρου, τῆς αἰγῆς καὶ τοῦ προβάτου, πορευομένων εἰς τὴν ἀγοράν:

Ἐκεῖ δὲν ἐπορεύοντο πρὸς διασκέδασίν των.

Π

Η ΝΕΡΑΪΔΑ ΜΑΝΝΑ

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΑΡΑΒΟΛΗ.

Ἐκεῖ 'ς τὸ Νεραϊδόσπηλο, 'ς τὴν ἀκροποταμιά Π' ἔλο νὰ βγαίνουν τὰ νερά κατὰθολὰ θε νάειδες, Γιατὶ τὴν νύχτα μπαίνουνε καὶ λούζονται μὴ μὴ Ἀρρόπλαστὰς Νεραΐδες,

Κάποιος λυράρης χωριανός, ἕναν παλιὸ καιρὸ, Γιὰ τὴ μεγάλη τέχνη του ἔλαχε τέτοια μοῖρα. Ὅταν ἐκείναις πιάνονταν τὴ νύκτα 'στὸ χορὸ, Νὰ παίξῃ αὐτὸς τὴ λύρα.

Μὰ κάθε νύχτα ὁ δύστυχος περνῶντας ἀντικρὺ 'Σε τόσαις ἔωτικαῖς μορφισίς, ὄλαις ζωὴ καὶ νιῖτα, Δὲ βάσταζε κι' ἀγάπησε μὴ ὀλόξανθῃ μικρῇ, Νεραΐδα μαυρομμάτα.

Κινὰ καὶ πάει 'ς ἐμὴ γρηὰ τῆς χώρας γνωστικῆς Κι' ἀρχίζει μὲ παράπονο τὸν πόνο του νὰ κλαίῃ. Μὰ κ' ἡ γρηὰ μαστόρισσα γι' ἀπόκρισι γλυκεῖα Τὸ γιατρικὸ τοῦ λέει:

«Τὴν νύχτα ποὺ χορεύουσε μέσ' 'στὴ βαθειὰ σπηλιὰ Ἄρπας' τὴν ὄμορφη κυρά, ὀπώχεις ἀγάπηση, Καὶ μὴν ἀφήρις τὰ χρυσὰ καὶ πλούσια τῆς μαλλιάς Πρὶν πετεινὸς λαλήσῃ.»

... Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξεν ὁ χωριανός κι' αὐτὴ Διοκόνι, σκύλα, σεραπετὸ 'ς τὰ χεῖρα του εἶχε γέννη. Μὰ πετεινὸς σὰν λάλησε, κοπέλλα ζηλευτὴ 'Σ τὴν ἀγκαλιὰ του μένει.

Κι' ὁ νιὸς τὴν ἵπρε σπῆτι του καὶ τοῦκανε παιδί... Μ' ἀπ' τὸν καυμὸ δὲν ἀνοίξε τὰ χεῖλη νὰ μιλήσῃ. Καὶ πάλι πάει ὁ χωριανός ὡς τὴ γρηὰ νὰ δῇ Καὶ γνώμῃ νὰ ζητήσῃ.

Τοῦ εἶπε ν' ἀνάψῃ μὴ φωτιά 'ς τὸ φοῦρνό του καλὴ Κ' εὐθὺς ν' ἀρπάξῃ τὸ παιδί πῶς μέσα θὰ τὸ βάλῃ... Μὰ τί τὰ θέτε; τῆς γρηᾶς ἐτοῦτ' ἡ συμβουλή Δὲν τοῦδγε σὰν τὴν ἄλλη.

Γιατὶ σὰν μάνα ποὺ ἦτανε ἡ ἄμοιρη νὰ ἰδῇ Πῶς τὸ μονάχο τῆς παιδί μέσ' 'ς τὴ φωτιά πέταει Σέρνει φωνὴ θεοράτη: «Μὴ, σκύλε, τὸ παιδί!» Καὶ τοῦ τάρπα καὶ πάει.

Μὰ ἡ ἄλλαις δὲν τὴ θέλησαν νάρθῃ μέσ' 'στὴ σπηλιὰ. Γι' αὐτὸ ὅποιος πάει μεσάνυχτα τὴ στάμνα νὰ γεμίση Βλέπει νεραΐδα ποὺ κρατεῖ παιδί 'στὴν ἀγκαλιὰ Καὶ κλαίει ἐμπρός 'στὴ βρῦσι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΑΣΤΡΟΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ

Πρὸ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀστρονομίας, τῆς οὐρανίας ταύτης ἐπιστήμης, ἦσαν ὡς γνωστὸν ἐν μεγάλῃ τιμῇ οἱ ἀστρολόγοι, οἱ γόητες ἐκεῖνοι οἱ ἐκ θεωρίας τῶν ἄστρον προλέγοντες τὴν τύχην εἰς τοὺς εὐπίστους τῶν ἀνθρώπων. Τοιοῦτός τις ἀστρολόγος προεῖπεν εἰς τὸν βασιλέα Λουδοβίκον τὸν ΙΑ' ὅτι μίαν τῶν κυριῶν τῆς αὐλῆς του, ἦν ἡγάπα ὁ βασιλεὺς, θὰ ἀποθάνῃ ἐντὸς 8 ἡμερῶν. Ἐπειδὴ ἡ τύχη τὸ ἔφερεν καὶ ἐπληρώθη ἡ πρόβησις τοῦ γόητος, ὁ βασιλεὺς κατατεθλιμμένος καὶ ἀγανακτῶν, εἶπε νὰ φέρωσιν ἐνώπιόν του τὸν ἀστρολόγον, διατάξας συνάμα τοὺς ἀκολουθοῦντες του ἕνα εἰς πρῶτόν του νεῦμα ἀναρπάσσει τὸν ἄνθρωπον καὶ βίψωσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ παραθύρου. Ὅταν λοιπὸν παρέστη ἐνώπιόν του, ὁ βασιλεὺς στραφείς πρὸς αὐτόν, τῷ λέγει: — Σὺ, ὅστις ἰσχυρίζεσαι ὅτι εἶσαι τόσο σοφός, ὥστε νὰ προγνώσκῃς τὴν τύχην τῶν ἄλλων, εἰπέ μου αὐτὴν τὴν στιγμήν ποῖα θὰ εἶνε ἡ ἰδική σου, καὶ πόσον καιρὸν ἔχεις ἀκόμη νὰ ζήσης; Ὁ ἀστρολόγος, εἶτε πληροφορημένος ὦν κρυφίως περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ βασιλέως, εἶτε καὶ ὑποπτεύσας αὐτόν, ἀπαντᾷ ἐτόιμως καὶ ἄνευ φόβου: «Μεγαλειότητά σου, θὰ ἀποθάνω τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς Μεγαλειότητός σου.» Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἔσωσε τὸν πονηρὸν ἄνθρωπον, διότι ὁ δεσποδαιμῶν βασιλεὺς οὐ μόνον δὲν ἔδωκε τὸ σημεῖον νὰ τὸν κρημνίσωσιν ἐκ τοῦ παραθύρου, ἀλλὰ καὶ διέταξε νὰ τῷ δώσωσι πάντα τὰ ἀπαιτούμενα, κηδόμενος τῶν ἡμερῶν του ὡς τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ.

Ἀνάλογον τοῦ προηγουμένου ἀνέκδοτον διηγείται ὁ Τάκιτος ἐν τοῖς «Χρονικοῖς» αὐτοῦ, τὸ ἐπόμενον: Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου ὁ Τιβέριος, διατρίβων ἐξόριστος ἐν Ῥόδῳ, ἡγάπα νὰ συμβουλευθῆται τοὺς μάντις, καθήμενος ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου παρὰ τὴν θάλασσαν· ἐὰν δ' αἱ ἀπαντήσεις τοῦ οἰωνοσκοποῦ παρεῖχον ὑπόνοιαν ἀμαθείας ἢ ἀγυρτείας εἰς τὸν Τιβέριον, οὗτος αὐτοστιγμὴ κατεκρήμνιζεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ βράχου εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τινος ὑπηρετοῦ, ἐκεῖ παρισταμένου. Ἡμέραν τινὰ συνεβουλευέτο ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ μάντιν τινὰ, Θράσυλλον τὸ ὄνομα, ἐπειδὴ δ' οὗτος τῷ ὑπέσχετο τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ παντὸς εἶδους ὀλιβιότητα, ὁ Τιβέριος θεωρῆσας ταῦτα ἀγυρτικὴν κολακείαν, τὸν ἐρωτᾷ: «— Ἀποῦ εἶσαι τόσο σοφός, θὰ γνωρίζῃς βέβαια καὶ τὸ ἰδικόν σου μέλλον. Εἰπέ μοι πόσος καιρὸς σοὶ μένει νὰ ζήσης;» Ὁ Θράσυλλος, ὑποπτευθεὶς ἀμέσως τὸν σκοπὸν τῆς ἐρωτήσεως, ἐζήτησε πρῶτον μετὰ προσπεποιημένης ἀταραξίας τὴν θέσιν τῶν ἄστρον κατὰ τὴν στιγμήν τῆς γεννήσεώς του· εἶτα δὲ ὡσεὶ καταληφθεὶς αἰφνης ὑπὸ ἐκπλήξεως καὶ τρόμου, ἀναφωνεῖ ὅτι

κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμήν ἠπειλεῖτο ὑπὸ μεγάλου κινδύνου. Καταπλαγεὶς ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὁ μαρόπιστος Τιβέριος, τὸν ἐνηγκαλίσθη, τὸν καθήσυχασεν, καὶ παραδεχθεὶς ὡς ἀληθῆ ὅσα εὐνοικᾷ τῷ προεῖπε περὶ τῆς τύχης του, τὸν ἐθεώρει τοῦ λοιποῦ ὡς ἕνα τῶν φίλων του.

Ὅπως διάφορος ἦτο ἡ τύχη ἡμοῦ τινὸς ἀγύρτου ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἀγγλίας. Ταύτης ὁ βασιλεὺς Ἐρρίκος Ζ' ἠρώτησε τὸν ἀστρολόγον ἐὰν ἐγνωρίζε ποῦ θὰ διέλθῃ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Ἐκείνου δ' ἀποκριθέντος ὅτι δὲν γνωρίζει: «— Λοιπὸν ἀπήνησεν ὁ βασιλεὺς, ἐγὼ εἶμαι σοφώτερος ἀπὸ σέ, διότι γνωρίζω ὅτι θὰ περάσῃς τὸ Πάσχα εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Πύργου»· καὶ ἐν τῷ ἅμα διέταξε νὰ τὸν ἀπαγάγωσιν ἐκεῖ.

K

ΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΜΗΝΕΣ

Φεβρουάριος

Ἄν ἔτυχε ν' ἀναγνώσῃς τὸν *Εὐθύμιον Βλαχάβαν* τοῦ Παναγιώτου Σούτσου, ἀναγνώστὰ μου, θὰ ἐνθυμῆσαι βέβαια τοὺς ἀνωμότους καὶ διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ Ἀλφραβήτου Α' Β' Γ' διακρινόμενους ἀρματωλοὺς παρελαύνοντας διὰ τῆς σκηνῆς ἄνευ αἰτίας καὶ ἀσχετῶς πρὸς τὸ δράμα, καὶ μόνον ὅπως δώσωσι λόγον τῶν πεπραγμένων των. Ὁμοίαν παρέλασιν ἤρξαντο ἐν τῇ *Ἐστία*, ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ οἱ μῆνες, οὐχὶ ἀσχετῶς ἐννοεῖται, πρὸς τὸ παιζόμενον δράμα τῆς Ἀθηναϊκῆς ζωῆς, ἕκαστος δ' αὐτῶν ἀντιπαρερχόμενος διηγείται ἡμῖν τί ἐπραξε, δηλαδὴ τί εἶδε διαπραττόμενον κατὰ τὸν τριακονθήμερόν του (κατὰ μέσον ὄρον) βίον.

Καὶ λοιπὸν ὁ Φεβρουάριος εἶδε χορούς, χορούς, χορούς· χορούς ἐθιμοτυπίας ἐν καλλιμαρμάραις μεγάροις ὑπὸ τὴν ἀπλετον λάμπιν ἀκτινοβολούντων πολυφώτων, χορούς οἰκογενειακοὺς ἐν μετριόφροσιν αἰθούσαις ἀστῶν, χορούς παιδιῶν δοθέντας ὅπως χορεύωσιν αἱ μητέρες καὶ οἱ πατέρες, καὶ χορούς δημοσίους μετὰ καὶ ἄνευ προσωπίδων, μετὰ καὶ ἄνευ αἰδούς. Ὑπὸ πάσας λοιπὸν τὰς στέγας, ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων μέχρι τῆς καλύβης (τοῦτο εἶνε ἀπλὸς τρόπος τοῦ λέγειν, ἐννοεῖται, διότι ἀγνωῶ ἂν χορεύουν καὶ ἐν ταῖς καλύβαις) πλούσιοι καὶ πτωχοὶ πόδες ἐπτερωθήσαν ὑπὸ τοὺς γοργούς ὀρχηστικούς φθόγγους ὀρχήστρας, κλειδοκυμβάλου ἢ καὶ ἀρμόνικας. Ἐκ τῶν δημοσίων χορῶν ἐπέτυχον ὑπὲρ πάντας οἱ ἐν τῷ Θεάτρῳ τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ ἀδυνατοῦν νὰ φιλοξενήσῃ τὴν Θάλειαν προσεκάλεσεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τοῦλάχιστον τὴν μᾶλλον καταδεκτικὴν ἀδελφὴν τῆς.

Μετά τὴν Τερψιχόρην τὸ Θέατρον φιλοξενεῖ ἤδη τὴν Εὐτέρην. Ὁ ἐπὶ τούτῳ μετακληθεὶς ἰταλικὸς μελοδραματικὸς θίασος ἤρξατο τῶν παραστάσεων τοῦ ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος. Καὶ νῦν δὲν ποιεῖται τις νὰ προσπελάσῃ τὸ θέατρον, διότι οὔτε οἱ ἄσμενοι καρδαιισμοὶ καὶ τὰ ἐκλυτὰ ἀσιανὰ μέλη τῶν *Λεμπλεμπηζήδων* ἀπειλοῦσιν αὐτὸν οὔτε αἱ ὠρυγαὶ καὶ αἱ ὡς γαλιθαιζομένων βατράχων ἀπότομοι ὑποκριτικοὶ ἀντιναγμοὶ τῶν ἀξιούντων ν' ἀνεγείρωσι τὴν ἑλληνικὴν σκηνὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς καλαισθησίας καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἡ ἠθεῖα ἰταλικὴ μουσικὴ κηλεῖ νῦν τὴν ἀκοὴν τῶν φιλομόλπων μετὰ τοσοῦτον αὐχμὸν βαπτίζουσα τὴν ψυχὴν αὐτῶν εἰς τὰ κρυστάλλινα νάματα τῶν περιπαθεστάτων μελωδιῶν αὐτῆς.

᾿Ωφείλομεν δὲ τὴν τοιαύτην ἱκανοποίησιν εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν μετὰ τ' ἀνεκδιήγητα βάσανα, ἅτινα ὑπέστησαν κατὰ τὰς Ἀπόκρως ὑπὸ τῶν μυριοήγων κραυγῶν, τῶν ὠρυγῶν, τῶν ἰαχῶν, τῶν ὄξυφωνοτάτων καὶ παραφωνοτάτων αὐλῶν καὶ τῶν βροντωδεστάτων τυμπάνων, ἅτινα οὔτε χάριν τῆς συνωνυμίας κἄν δὲν ἐνόησαν νὰ φεισθῶσι τοῦ ἡμετέρου τυμπάνου. Καὶ τὸ μαρτύριον παρετάθη καὶ πέραν τῶν Ἀπόκρως, καὶ τὴν Καθαρὰν Δευτέραν, ἐνῶ δ' ἐν τοῖς παντοπωλείοις τὰ βαρέλια τοῦ *ταραμᾶ* εἰδείκνυσαν τὰ διασπαρασσόμενα ἐρυθρὰ σπλάγγνα των καὶ οἱ οὐκ ἄποδες ἐξέτεινον τοὺς ἀδρανεῖς πλοκάμους των, καὶ τὰ κουτία τῶν ἀστακῶν καὶ τὰ βρεχτοκαύκια ἐφυγάδευον τὸ βούτυρον καὶ τὰς κεφαλάς τῶν τυριῶν, οἱ *μασκαράδες* περιεφέροντο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἄλλοι μὲν προσωποδοφοροῖ, ἄλλοι δ' ὡς προσωπίδα φέροντες αὐτὸ τὸ πρόσωπόν των μετὰ προσθήκης στιγμάτων τινῶν ἀσβόλης· μόνον δὲ ἀφοῦ ἐτέλεσε καὶ τὰ *κούλουμα* ὁ Ἀθηναῖος ἀπεφάσισε τέλος νὰ μετανοήσῃ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἃς ἐπραξε (καὶ θὰ πράξῃ καὶ τὸ ἐπιόν ἔτος) καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν *Τεσσαρακοστήν*, τὴν πλήρη νηστείας καὶ μελαγχολίας (διὰ τοὺς πιστοὺς μόνον) καὶ *Κύριε τῶν Δυνάμεων*, καὶ *προηγιασμένων* καὶ *Χαιρετισμῶν* τῆς Παναγίας. Τὰ *κούλουμα* δὲ ταῦτα δὲν εἶνε ἡ ἀφελὴς ἐκείνη ἐορτὴ ἣν ἐν ἀνυπακρίτῳ εὐθυμίᾳ ἐτέλουν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῇ Πλατεῖᾳ τῶν Στύλων καὶ ἐπὶ τῶν πέριξ λόφων διασπειρόμενοι, ὅτε ἀπὸ τοῦ φρονήματος μέχρι τοῦ ἐνδύματος τὰ πάντα ἦσαν ἑλληνικά, ἀλλ' ἐκφυλλισθέντα τινὰ *κούλουμα*, τὰ ὅποια μάλιστα ἐφέτος διεκρίθησαν εἰς *λαϊκὰ* καὶ *ἀριστοκρατικά*. Καὶ τὰ μὲν *λαϊκὰ* ἐωρτάσθησαν *ρώμαϊκώτερον* ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ, ὅπου οἱ μὴ ἐξευρωπαϊσθέντες διὰ φύλλων σκοροῦδου ἐστεμμένοι ἐχόρευον τὸν *τσάμικον* ὑπὸ τὸν ἦχον ἐγγωρίου κλαρινέτου, ἢ κατ' οἰκογενειακοὺς ἑμίλους ἐπὶ τῆς βραχῶδους παραλίας διεσκορπισμέ-

νοι κατεβρόχιζον τὰ νηστήσιμα φαγητὰ, ἐν οἷς διέπρεπον τὰ μύδια, ἅτινα εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν ἐξ Ἀθηνῶν, τινὲς δὲ καὶ ἐκ Πειραιῶς τὰ δὲ ἀριστοκρατικά συνίσταντο εἰς πληκτικώτατον ἐπὶ τοῦ ἀλιπέδου τοῦ Νέου Φαλήρου περίπατον ἐν μέσῳ συμπαγοῦς πλήθους μὴ ἐπιτρέποντος οὔτε νὰ βადίσῃ τις κατ' ἀρέσκειαν καὶ τὴν ἀναιρωτάτην παράταξιν περὰ τὰς τραπέζας τοῦ ἐκεῖ καφενεῖου.

Ἐκφυλλίζεται, γάνεται, φεύγει κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς Ἑλλάδος πᾶν ἀγνώως ἑλληνικόν αὐτῷ φεύγουσιν ἀνὰ εἰς καὶ οἱ ἀγνοῖ ἐκείνοι. Ἑλληνες οἱ γενναίως πρὸς τὴν παλιγγενεσίαν ἡμῶν ἀγωνισθέντες. Τὸν παρελθόντα μῆνα ἀνεγραψάμεν τὸν θάνατον τοῦ Λαζαρέτου καὶ Γεωργαντζᾶ, νῦν ἀναγράφομεν τὸν τοῦ *Ἰακώβου Παξιμάδου* μέλους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ σπουδαίως μετασχόντος τοῦ μεγάλου Ἀγῶνος καὶ τὸν τοῦ Ἀργέλου Σταῖκου ταγματάρχου ἀποστράτου ἀπὸ τοῦ 1862, ἀγωνιστοῦ ὁμοίως. Θραυνοῦνται ὀλονέν οἱ δεσμοὶ οἱ ἐνούυτες ἡμᾶς μετὰ τῆς μεγάλης ἐποχῆς τοῦ 21 καὶ μετὰ μικρὸν οὐδὲν πλέον θέλει συνδέει ἡμᾶς.

Οἱ σεβαστοὶ οὗτοι νεκροὶ μοὶ ἀνέμνησαν τὸ νεκροταφεῖον καὶ τοῦτο διὰ συνειρμῶν τῶν ἰδεῶν ἀπλουστάτου τὸ ψυχροσάββατον. Κατὰ τὴν κοινὴν δοξασίαν τὴν ἡμέραν ταύτην ἐπιστρέφουσι εἰς τὴν γῆν αἱ ψυχαὶ τῶν θευνεώτων, οἱ δὲ ζῶντες τρέχουσιν εἰς συνάντησιν αὐτῶν ἐν τῷ νεκροταφεῖῳ καὶ τελοῦσι μνημόσυνον, καὶ διασκορπίζονται ἐπὶ τῶν τάφων... κλαίοντες; ὄχι, τούναντιον οἱ ταλαίπωροι νεκροὶ! εἶνε ἐορτὴ ζώντων ἐκείνη καὶ ὄχι νεκρῶν. Καὶ ὡς λέγει ὁ ποιητής:

Ἐρχονται, μαζεύονται, πρὶν ἀκόμα φῆθ
Νηοὶ καὶ νηαὶ μὲ τὸ σωρὸ κ' ὅποιοι πρωτοτρέφῃ.
Καὶ σκορπίζονται μαζῇ μέσ' τὸ κοιμητήρι
Καὶ τὸ πσιὸ θεότρελλο στήνονον πανηγύρι.
Τάχα κουβαλοῦν ἐκεῖ χίλια δυὸ λουλούδια
Καὶ τοὺς τάφους βρῖνουνε σὰν τὰ μαθητούδια,
Ὅπου γιὰ τὸ δάσκαλο, μέσ' ἀπ' τὸ βιβλίον
Κάνοντας πῶς μελετοῦν, λένε χίλια δυὸ
Ἔτσι καὶ 'ς τὰ ἄνθη τοὺς πᾶρχονται κ' ἀρίνον
— Εὐκόλο, ἀφοῦ δάκρυα δὲν μποροῦν νὰ χύνον
— Βλέπω Νηότη. — Ἐρωτα, ταῖρι ἐκεῖ ἀρυμένο
Κ' ὄχι, ὄχι, ἐνθύμησι γιὰ τὸν πεθαμένο.
Κάπου κάπου ἀκούεται καὶ παπὰ τροπάρη. . . (!)

Αὕτη εἶνε, ἀναγνώστὰ μου, ἡ λογοδοσία τοῦ Φεβρουαρίου, τὸν ὅποιον διὰ τὸ ταχὺ αὐτοῦ τέλος λατρεύουσι μὲν οἱ λαμβάνοντες, βδελύσσονται δὲ οἱ δίδοντες μηνιατικόν. Ἐκ τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν εἶνε καὶ οἱ ἔχοντες διηγετικὴ γρύρια ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν, διότι κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον εἶνε ὀλιγωτέρας ἡμέρας δυστυχεῖς.

— Ἀπὸ ὅλων τοὺς μῆνας πειδὸς σ' ἀρέσει πσιὸ πολὺ; ἠρώτησαν ἕνα τοιοῦτον.

(!) Κ. Παλαμᾶ, τὸ *Ψυχροσάββατον*.

— Ὁ Φεβρουάριος.
— Διατί;
— Διότι ἡ πενθερὰ μου ἠμιλεῖ ὀλιγώτερον.
Ὁ ταλαίπωρος! ὅσον συλλογίζομαι ὅτι ἐφέτος ὁ Φεβρουάριος ἔχει 29 ἡμέρας!

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ὁ κ. Ν* ἐξαίρετος σύζυγος εἰσέρχεται κατὰ ζητῶν εἰς τὸ μαγειρεῖον, ὅπου ἡ σύζυγός του ἵσταται παρὰ τὴν ἐστίαν, παρασκευάζουσα ἐν γλύκισμα. Ὁ Ν* πλησιάζει ἀθορύβως καὶ ἀποθέτει ἠχηρὸν φίλημα ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς κυρίας· ἀλλ' αὕτη στρέφεται ἐκπληκτος καὶ τοῦ βάλλει ταῖς φωναῖς διὰ τὴν τρυφερὰν ἐπίθεσιν. «— Ἀχ! Ἐλένη, ἐσὺ ἦσον; μὲ συγχωρεῖς· ἐγὼ ἐνέμιζα πῶς ἦταν ἡ Σταματά!»

Διάσημος μουσικός, ὅστις χάρις εἰς τὴν τέχνην του εἶχε συναψῆ λαμπρὸν γάμον, εὐρίσκατο ἡμέραν τινὰ ἐν συναναστροφῇ, ἐνθα τὸν παρεκάλισαν νὰ τραγωδήσῃ.

— Ἐπιτρέψατέ μοι, εἶπε, νὰ μιμηθῶ τὴν ἀηδόνα, ἡ ὁποία ἀφοῦ κτίσῃ τὴν φωλεάν της παύει πλέον ἐντελῶς τοῦ νὰ τραγωδή!

Ἡ κυρία Ν* παρεπονείτο προχθὲς ἐν ἡμηγύρει φίλων διὰ τὸν φρικτὸν θόρυβον τοῦ κώδωνος τῆς γειτονικῆς τῆς ἐκκλησίας, ὅστις τῆς ἐτάραττε φοβερὰ τὰ νεῦρα. Ὁ συμπαθὴς Ἀγαθόπουλος, παρατυγχάνων ἐν τῇ ἡμηγύρει, λέγει πρὸς τὴν κυρίαν σοβαρῶς:

— Γιατί, κυρία, δὲν ῥίπτετε εἰς τὴν αὐλὴν σας καὶ ἐμπρὸς εἰς τὸ σπῆτι ὀλίγα πίτυρα, νὰ ἐξουδετερώσουν τὸν κρότον!

ΑΔΗΘΕΙΑΙ

Οἱ συγγραφεῖς δυνατὸν νὰ διαιρεθῶσιν εἰς ἀστέρας διαττοντας, εἰς πλανήτας καὶ εἰς ἀπλανεῖς. Οἱ διαττοντες ἀστέρες ἐμποιοῦσιν αἴσθησιν ἀκαριαίαν, παρατηροῦνται, θαυμάζονται καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐξαφανίζονται διὰ παντός. Οἱ πλανῆται διαρκοῦσι χρόνον μακρότερον· ὄντες δὲ καὶ ἐγγύτερον τῇ γῆ, λαμπροῦσιν ἐνίοτε φωτεινότερον παρὰ τοὺς ἀπλανεῖς, ἐφ' ᾧ καὶ συγγέονται τούτοις ὑπὸ τῶν ἀσφῶν καὶ ἀπειρων· καὶ οὗτοι ἡμῶς ὑποχωροῦσι τελευταῖον, διότι ἔχουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις φῶς οὐχὶ ἴδιον, ἀλλὰ δεδανεισμένον, ἐπιδρωσιν ὀλιγιστον εἰς τὰ ἄλλα οὐράνια σώματα (ἦτοι τοὺς συγγρόνους), πλανῶνται δὲ καὶ ἀλλοιοῦνται, κύριον ἔργον ἔχοντες περίοδον, διαρ-

κοῦσαν ὀλίγους ἐνιαυτούς. Μόνοι οἱ ἀπλανεῖς εἶνε ἀμετακίνητοι ἐν τῷ στερεώματι, ἔχουσιν ἴδιον φῶς, ἐπιδρωσιν ἐν παντὶ χρόνῳ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδαμῶς ἀλλοιοῦμενοι διὰ μετατοπίσεως, ἢ τε ἀμοιροῦντες παραλλάξεως. Δὲν ἀνήκουσιν, ὡς οἱ προμνημονευθέντες, εἰς ἐν μόνον σύστημα (ἦτοι ἔθνος), ἀλλ' εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα· διὰ τὸ ὑπέμετρον ὅμως ὕψος αὐτῶν, δεόν νὰ παρελθῶσιν ἐνίοτε πάμπολλοι ἐνιαυτοὶ, ἄχρις οὗ τὸ φῶς των γείνη ὁρατὸν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς γῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αἱ ἐργασίαι τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Πατρῶν ἤρχισαν ἀπὸ Πειραιῶς, καὶ οἱ μὲν ἐκτελεσθέντες χωματισμοὶ Ἀθηνῶν καὶ Ἐλευσίνος ἐφθάσαν μέχρι τοῦ 40 χιλιομ., ἐπίσης δ' ἐπερατώθησαν οἱ χωματισμοὶ τῆς γραμμῆς Καλαμακίου μέχρι Κορίνθου ἐκ 10 χιλιομέτρων, δραστηρίως δ' ἐργάζονται εἰς τοὺς χωματισμοὺς ἀπὸ τοῦ 40 χιλιομ. μέχρι Μεγάρων (57ου χιλιομ.) ἡδὴ δ' ἤρξαντο καὶ αἱ ἐργασίαι τῆς Κακῆς Στάλας, μεταξύ Μεγάρων—Καλαμακίου, ἦτοι ἀπὸ 57 ἕως τοῦ 90 χιλιομέτρου.

Ἡ ἐπίστρωσις τῆς ἀπὸ Πειραιῶς δι' Ἀθηνῶν γραμμῆς συνετελέσθη μέχρι τοῦ 18ου χιλιομ., ἐντὸς δὲ τοῦ Φεβρουαρίου περατοῦται μέχρις Ἐλευσίνος, καὶ ἐντὸς τοῦ Μαρτίου ἀπὸ Καλαμακίου μέχρι Κορίνθου. Ὅλα τὰ τεχνικὰ ἔργα ὀχετῶν, γεφυριδίων καὶ γεφυρῶν, ἐξ ὧν μίας σιδηρᾶς γεφυρᾶς ἐκ μέτρων 27, ἐπερατώθησαν μέχρις Ἐλευσίνος.

Ὁ σταθμὸς Πειραιῶς περατοῦται ἐντὸς τοῦ Φεβρουαρίου, ὅλα τὰ μικρὰ κτίρια τῆς γραμμῆς, φυλάκων κτλ. μέχρις Ἐλευσίνος συνετελέσθησαν, ὡς καὶ ὁ σταθμὸς Καλαμακίου.

Ὁ σταθμὸς Ἀθηνῶν κατασκευάζεται καὶ περατωθήσεται ἐντὸς ἐξ μηνῶν, διὰ τὴν μέχρις Ἐλευσίνος προσεχῆ λειτουργίαν τοῦ σιδηροδρόμου, μικρὸν ξύλινον παράπηγμα ἔσεται ἕτοιμον ἐν καιρῷ.

Υλικά.—Ἐν ταῖς ἀποθήκαις ὑπάρχει ὄλον τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικὸν διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς γραμμῆς· στρωτῆρες καὶ σιδηραὶ ῥάβδοι (rails) μέχρι κυρίως 100 χιλιομ. βελγία δέ, ἀτρουμηχαναὶ κλπ. διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ σιδηροδρόμου μέχρι Κορίνθου. Ἐκλείσθησαν δὲ συμφωνίαι μετ' εὐρωπαϊκῶν καταστημάτων, ὅπως ἐμπροθέσμως παραδοθῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ὑλικὸν δι' ὅλας τὰς γραμμάς.

Αἱ ἐργασίαι ἐξετελέσθησαν μετ' ἐπιμελείας καὶ ἀκριθείας· ἡ γραμμὴ θέλει λειτουργήσῃ κατὰ Μάρτιον μὲν ἀπὸ Πειραιῶς δι' Ἀθηνῶν μέχρις Ἐλευσίνος (χιλιομ. 36), καὶ ἀπὸ Καλαμακίου μέχρι Κορίνθου, κατὰ Μάιον δὲ μέχρι

Μεγάρων και κατά Δεκέμβριον ἐνεστῶτος ἔτους μέχρι Κορίνθου.

Τὰ σχέδια τῆς ὅλης γραμμῆς ἐκ 400 χιλιομέτρων ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν πρὸς ἐγκρίσιν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Μαρτίου, μέχρι σήμερον δ' ἐνεκρίθησαν τὰ ἕως Κορίνθου. Τὰ ἀπὸ Κορίνθου μέχρι Ναυπλίου ἐγκρίνονται ὁσονοῦπα, μετὰ δὲ τὴν κοινοποίησιν τῆς ἐγκρίσεως θέλει δοθῆ ἢ ἐκτέλεσις αὐτῶν ἐργολαβικῶς, καὶ οὕτως ἀποπερατωμένων καὶ τῶν σχετικῶν μελετῶν, αἱ ἐργασίαι τῆς γραμμῆς ταύτης ἄρξονται κατὰ τὸ θέρος τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Τὰ δὲ ἀπὸ Κορίνθου μέχρι Πατρῶν καὶ Πύργου μελετῶνται ὑπὸ τῶν μηχανικῶν τῆς Κυβερνήσεως ἐν ταῖς λεπτομερείαις.

Χάρτης καὶ ὑφάσματα ἀφλεκτα.— Πρὸ τινος καιροῦ ἐγένοντο ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ Κεραμικοῦ πειράματα λίαν ἐνδιαφέροντα ἐπὶ τινος ἀφλεκτοῦ σκευασίας, παρασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Γασπάρου Μέργερ, προτιθεμένου ὅπως ἐφαρμοσθῆ ταύτην εἰς τὸν χάρτην, δι' οὗ καλύπτονται οἱ τοῖχοι τῶν δωμάτων, καὶ εἰς τὰ ἐμπορικὰ βιβλία κτλ. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας τῶν Παρισίων καὶ ὁ κ. Κάρολος Γαρνιέ, οἵτινες ἔσχον τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πειράματος τούτου, ἠθέλησαν νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτὸ ἐν μεγάλῃ ἀναλογίᾳ. Ὅθεν καὶ δύο παραπήγματα ἐκ σανίδων καὶ ὑφάσματος ἐρρίφθησαν ἐντὸς ζωηρᾶς πυρᾶς· τὸ μὲν τῶν παραπηγμάτων, ἐφ' οὗ οὐδεμίαν προπαρασκευὴν εἶχε γείνει, μετεβλήθη ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν εἰς τέφραν. Τὸ δ' ἕτερον, ὅπερ εἶχε παρασκευασθῆ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ κ. Μέργερ, ἔμεινεν ἄθικτον, ἀνθέξαν μάλιστα καὶ εἰς αὐτὴν τοῦ πετρελαίου τὴν ἐνέργειαν, δι' οὗ ἐρραντίζετο. Ἄλλως τε ἡ χημεία ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἡ φωσφοροῦχος ἀμμωνία καθιστᾷ ἐπίσης ἀφλεκτα τὰ ὑφάσματα.

Ζηλοτυπία.— Ἡ ζηλοτυπία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν εἶνε παροιμιώδης. Τὰ καθ' ἑκάστην λοιπὸν συμβαίνοντα ἐν ταῖς χαρμεῖαις ἠδύνατο νὰ πληρῶσσι τόμους ὀλοκλήρους. Ἀπειρα δὲ εἶνε τὰ θύματα τοῦ φοβεροῦ τούτου πάθους, ὅπερ ποιητὰι καὶ μυθιστοριογράφοι ἔλαβον συχνάκις ὡς θέμα. Τὸ ἐπόμενον γεγονός ἀποδεικνύει ἄχρι τίνος σημείου ὠθοῦσι τὸ πάθος τοῦτο οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Διοικητὴς τις τῆς Σουράτης εἶχε θελτικωτάτην σύζυγον, χάριν τῆς ὁποίας παρημέλει τὰς λοιπὰς τοῦ χαρμεῖου του καλλονὰς. Μαθὼν ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ εὐρίσκετο ξένος τις ζωγράφος ἐπιτυγχάνων πολὺ εἰς τὰς προσωπογραφίας, ἐσκέφθη νὰ τὸν προσκαλέσῃ ὅπως ζωγραφίσῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ λατρευομένην γυναῖκα, ἐλπίζων

ὅτι ἡ εἰκὼν αὐτῆς θὰ ἐμετρίαζε τὴν λύπην τοῦ ὅταν ἠναγκάζετο νὰ μὲνη μακρὰν τῆς. Ὅθεν προσκαλέσας τὸν ζωγράφον ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὸν σκοπὸν του, καὶ τῷ ὑπεσχέθη ἀδροτάτην ἀμοιβὴν ἂν κατῴρθου ν' ἀποτυπώσῃ ἐν τῷ πίνακι τὴν χάριν καὶ τὰ θέλητρα τοῦ πρωτοτύπου. Ὁ ζωγράφος ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι ἦτο πρόθυμος καὶ ὅτι ἐθεώρει ὡς ἀκοῦσαν ἀμοιβὴν τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν θὰ ἐλάμβανεν ἂν τὸ ἔργον του ἦτο ἄξιον τῆς γενομένης αὐτῷ τιμῆς.

— Ἐμπρὸς, λοιπὸν εἶπεν ὁ διοικητὴς. Ἐργασθητι μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς προσεκτικότητος, καὶ ὅταν τελειώσῃς τὴν εἰκὼνα φέρε μοι αὐτὴν ἀμέσως.— Τότε διατάξατε, εἶπεν ὁ ζωγράφος νὰ ἔλθῃ τὸ πρόσωπον, οὗτινος ἐπιθυμεῖτε τὴν εἰκὼνα.— Καὶ τί! διέκοψεν ὀργίλος ὁ Ἰνδὸς ἄρχων, ἔχεις τὴν ἀπαιτήσιν νὰ ἰδῆς τὴν σύζυγόν μου;— Ἀλλὰ πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ ζωγραφίσω πρόσωπον, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶδον;— Φύγε ἀμέσως ἀνέκραξεν ὁ διοικητὴς ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ὀργῆς.— Ἄν πρέπη ὅπως ἔχω τὴν εἰκὼνα τῆς συζύγου μου νὰ σοὶ δείξω αὐτὴν, προτιμῶ ποτὲ νὰ μὴ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν αὐτήν.

Ὁ δυστυχὴς ζωγράφος οὐ μόνον δὲν κατῴρθωσε νὰ πείσῃ τὸν ζηλότυπον Ἰνδόν, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον ν' ἀπολέσῃ καὶ τὴν ζωὴν, διότι ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ τοιαύτην τινὰ ἐπιθυμίαν.

Ὁ Ἴσθμὸς τοῦ Κρά. Ἀφοῦ ὁ Λεσσέψ διώρυξε τοὺς δύο μεγίστους ἰσθμοὺς τῆς γῆς, εἰς τοὺς μνηστὰς αὐτοῦ μόνον ἀπλαῖ γλῶσσαι γῆς ὑπολείπονται πρὸς διώρυξιν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὅλοι οἱ ἰσθμοὶ θὰ ἐξαφανισθῶσιν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς καὶ ἡ λέξις *χερσόνησος* θὰ διαγραφῆ μετ' ὀλίγων ἐκ τῶν ἐγχειριδίων τῆς Γεωγραφίας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ ἰσθμὸς τοῦ Κρά, ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν χερσόνησον τῆς Μαλάγας μετὰ τὴν ἤπειρον, διατεμνόμενος δὲ θὰ ἐλαττώσῃ κατὰ χίλια χιλιόμετρα τὸν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Κογχίνας πλοῦν, διατρέχει τὸν κίνδυνον τῆς διορύξεως. Τρεῖς μηχανικοὶ ἐχάραξαν ἕκαστος τὸ διάγραμμά του. Τὸ μῆκος τῆς διώρυγος ποικίλλει κατὰ τὰ διαγράμματα ἀπὸ 106 μέχρι 109 χιλιομέτρων, αἱ δὲ προϋπολογιζόμεναι δαπάναι ἀπὸ 65 μέχρι 100 ἑκατομμυρίων.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

Εἰς τὸ ἐν ἀριθ. 425 τῆς «Ἐστίας» καταχωρισθὲν μέρος τῶν *Τοιχογραφιῶν*, μὴ διορθωθὲν ἀτυχῶς ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου διορθωτοῦ, παρεξέφρασαν πλὴν ἄλλων ἀσημαντοτέρων καὶ τυπογραφικὰ τινὰ παροράματα, ἀλλοιοῦντα τὴν ἔννοιαν, ἅτινα παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης νὰ διορθώσῃ ὡς ἐξῆς:

Σελ. 115, στήλ. β', στίχ. 8, ἀντὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα γρ. εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον.

Σελ. 116, στήλ. β', στίχ. 11, ἀντὶ συνέπειαν, γρ. συνήθειαν.

Σελ. 117, στήλ. β', στίχ. 23, ἀντὶ Εὐαρέστου γρ. Εὐαρίστου.